

ZAKON O ISTRAŽIVANJU POLOŽAJA NESTALE NOVOROĐENČADI

Alternativa: „Zakon o izvršenju obaveza Republike Srbije iz presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Zorica Jovanović protiv Srbije br. 21794/08)“

Model zakona izradili: prof. dr Vesna Rakić-Vodineć, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu; Danilo Ćurčić, dipl. pravnik

Konsultanti: prof. dr hc dr Vladimir Vodineć, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, prof. dr Saša Gajin, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu

I OPŠTE ODREDBE

Predmet Zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se izvršenje obaveze Republike Srbije iz presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Jovanović protiv Srbije, broj pritužbe 21794/08 (u daljem tekstu: presuda ESLJP) a naročito:

osnivanje i uređenje „mehanizma“ iz presude ESLJP za istraživanje sudbine nestale dece i određivanje pravične naknade;

postupak ispitivanja sudbine nestale dece i odmeravanje pravične naknade;

oblik i sadržinu odluka;

pravna sredstva i sredstva obezbeđenja i

druga pitanja od značaja za izvršenje presude ESLJP.

Značenje izraza

Član 2.

Izrazi upotrebljeni u ovom zakonu, za potrebe ovog zakona imaju sledeće značenje:

„*nestalo dete*“ – označava novorođeno dete rođeno u bolnici na teritoriji Republike Srbije počev od 1970. godine, za koje je roditeljima ili drugim licima, koja imaju pravo na pokretanje postupka po ovom zakonu, usmeno ili pisano saopšteno da je dete umrlo a

posmrtni ostaci deteta nisu pokazani ovim licima, niti im je saopšteno mesto sahranjivanja posmrtnih ostataka, niti se na osnovu upisa u matične knjige, uvida u obdukcioni zapisnik i druge isprave, može sa stepenom uverenja koje isključuje razumnu sumnju utvrditi, da je dete umrlo;

„*bolnica*“ – označava zdravstvenu ustanovu čiji osnivač je Republika Srbija, autonomna pokrajina ili lokalna samouprava;

„*istraživanje sudbine nestalog deteta*“ – označava skup radnji, mera i odluka određenih u ovom zakonu kojima se izvode dokazi i ocenjuje da li se smrt deteta može utvrditi sa uverenjem kojim se isključuje razumna sumnja, a ako se tako uverenje ne stekne, onda skup svih radnji, mera i odluka u smislu ovog zakona kojima se utvrđuje mesto nalaženja deteta, status i položaj deteta posle rođenja, uključujući usvajanje, hraniteljstvo, smeštaj u instituciju koja se stara o nezbrinutoj deci, trgovinu ljudima i drugo;

„*ista ili dovoljno slična činjenična situacija*“ – izraz upotrebljen u presudi ESLJP, označava skup činjenica rođenja deteta, načina saopštavanja navodne smrti deteta, ponuda ili izostajanje ponude da se pokažu posmrtni ostaci deteta, saznanje ili izostanak saznanja o sahranjivanju posmrtnih ostataka deteta, verodostojnost upisa smrti deteta u matične knjige, postojanje i sadržina obdukcionog zapisnika, ocene osnovanosti sumnje roditelja i drugih lica da dete nije umrlo i slično;

„*roditelj*“ – izraz koji označava prirodnu majku i prirodnog oca nestalog deteta;

„*pritužba*“ – radnja kojom roditelj ili drugo ovlašćeno lice pokreće postupak u smislu ovog zakona;

„*radnje istraživanja*“ – sve radnje u smislu ovog zakona koje preduzima telo određeno ovim zakonom, kao i organi ili organizacije od kojih to zatraži nadležno telo;

„*zaključak*“ – stav kojim telo nadležno po ovom zakonu, sa uverenjem koje isključuje razumnu sumnju, utvrđuje da dete više nije živo ili da je živo sa ili bez uverenja ili verovatnoće kakva je dalja sudbina deteta, ili stav nadležnog tela po ovom zakonu, sa uverenjem koje isključuje razumnu sumnju, da je dete živo i gde se nalazi;

„*mera obezbeđenja*“ – svaka mera određena ovim zakonom koju donosi ili preduzima telo određeno ovim zakonom, odnosno državni organi ili organizacije u okviru radnji istraživanja kojim se obezbeđuju dokazi, čuvanje dokumenata, utvrđivanje stanja dokumenata i pristup i sačinjavanje zapisa o izjavama lica koja imaju svojstvo dokaznih sredstava u smislu ovog zakona;

„*organ javne vlasti*“ – državni organi i organizacije, Zaštitnik građana, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, Poverenik za pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu

podataka od ličnosti, odbor Narodne skupštine nadležan za prava deteta, odbor Narodne skupštine nadležan za poslove pravosuđa, posebna jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova, koju uredbom osniva Vlada Republike Srbije, radi ispunjenja obaveza navedenih u izveštaju Anketnog odbora, koji je Narodna skupština Republike Srbije usvojila na sednici trećeg vanrednog zasedanja u 2006. godini, 14.07.2006. godine, kao i drugi organi, tela i radna tela sa nadležnošću da se staraju o ostvarivanju ljudskih prava i prava deteta.

Područje primene

Član 3.

Ovaj zakon se primenjuje na sve slučajeve nestale novorođenčadi rođene u bolnicama na teritoriji Republike Srbije u smislu čl. 1. i 2. ovog zakona.

Ovaj zakon se primenjuje na sve slučajeve iz člana 1. ovog zakona počev od 1. januara 1970. Godine.

Odluke donesene u smislu ovog zakona ne utiču na presude kojima je utvrđeno ili osporeno prirodno materinstvo i očinstvo.

Načela zakona

Član 4.

Telo određeno ovim zakonom kao i organi javne vlasti (član 2. tač. 10. ovog zakona) dužni su da u dobroj veri ispune sve međunarodne obaveze koje proističu iz Ustava Republike Srbije, Zakona o ratifikaciji Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda („Sl. list SCG – „Međunarodni ugovori“, br. 9/2003), standarda Evropskog suda za ljudska prava i ovog zakona.

Telo određeno ovim zakonom i organi i organizacije iz stava 1. ovog člana dužni su da, prilikom preduzimanja radnji, posebno poštuju dostojanstvo roditelja i drugih lica ovlašćenih na pokretanje postupka, da štite podatke o ličnosti i da roditeljima ili drugim licima ovlašćenim na pokretanje postupka obezbede poverljivost o činjenicama i dokazima prikupljenim i izvedenim na osnovu ovog zakona, izuzev ako roditelji ili druga lica ovlašćena na pokretanje postupka, izrično i u pisanom obliku, svojim potpisima ne potvrde da žele da se činjenice i dokazi obelodane.

Telo određeno ovim zakonom, kao i organi i organizacije iz stava 1. ovog člana, dužni su da postupak vode u najboljem interesu nestalog deteta, a naročito da poštuju pravo na saznanje svih podataka relevantnih za pravnu ličnost i porodično poreklo deteta.

Lica ovlašćena na pokretanje postupka vrše svoje pravo na zaštitu porodičnog života, a telo određeno ovim Zakonom je dužno da preduzme sve mere koje su u najboljem interesu deteta, nezavisno od toga koliko bi nestalo dete imalo godina u vreme pokretanja i vođenja postupka.

II TELA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Nadležno telo

Član 5.

Radi sprovođenja presude ESLJP ustanovljava se Komisija za istraživanje sudbine nestale novorođenčadi (u daljem tekstu: Komisija).

Komisija iz stava 1. ovog člana je telo Republike Srbije, koje je u primeni ovog zakona nezavisno i samostalno. Svi organi javne vlasti iz člana 2. tačka 10. ovog zakona dužni su da sarađuju sa Komisijom, da joj bez odlaganja upute dokumenta iz svoje nadležnosti i da joj pruže pomoć u pribavljanju dokaza radi utvrđivanja činjenica iz nadležnosti Komisije.

Alternativa: dodati stavove 3. i 4, koji glase:

Operativne i tehničke poslove prikupljanja dokaza koji ukazuju na nestalost dece, traganje za decom, za koje se nije moglo utvrditi da su umrla sa stepenom uverenja koji isključuje razumnu sumnju, traganje za licima za koje postoje osnovi sumnje da su izvršila krivično delo u vezi sa nestalošću deteta, vrši Posebna jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova koju uredbom osniva Vlada Republike Srbije (dalje: PJ).

PJ je dužna postupati po nalogima Komisije, podnositi redovne godišnje izveštaje o radu, kao i vanredne izveštaje, kad Komisija to zatraži.

Nadležnost za izbor članova Komisije

Član 6.

Članove Komisije, zamenike članova i predsednika Komisije bira Narodna skupština u skladu sa Ustavom i zakonom.

Sastav Komisije

Član 7.

Komisija se sastoji od dvanaest članova, predsednika Komisije i četiri zamenika člana.

Alternativa: Komisija se sastoji od šest članova, predsednika Komisije i dva zamenika člana. (*Napomena:* ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Postupak izbora članova i predsednika Komisije

Član 8.

Šest članova Komisije i dva zamenika koji ispunjavaju uslove iz ovog zakona biraju se na predlog odbora Narodne skupštine, određenih u stavu 2. ovog člana.

Alternativa uz ovaj stav: Tri člana Komisije i jedan zamenik koji ispunjavaju uslove iz ovog zakona biraju se na predlog odbora Narodne skupštine, određenih u stavu 2. ovog člana. (*Napomena:* ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Odbor Narodne skupštine nadležan za prava deteta i odbor Narodne skupštine nadležan za pravosuđe u zajedničkom zasedanju predlažu Narodnoj skupštini listu kandidata, koji ispunjavaju uslove predviđene ovim zakonom.

Predsednika Komisije, koji ispunjava uslove iz ovog zakona, Narodnoj skupštini predlaže Zaštitnik građana.

Tri člana Komisije i jednog zamenika, koji ispunjavaju uslove iz ovog zakona, Narodnoj skupštini predlaže Poverenik za zaštitu ravnopravnosti.

Alternativa uz ovaj stav: Dva člana Komisije, koji ispunjavaju uslove iz ovog zakona, Narodnoj skupštini predlaže Poverenik za zaštitu ravnopravnosti. (*Napomena:* ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Tri člana Komisije i jednog zamenika, koji ispunjavaju uslove iz ovog zakona, Narodnoj skupštini predlaže Poverenik za pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.

Alternativa uz ovaj stav: Jednog člana Komisije i jednog zamenika člana, koji ispunjavaju uslove iz ovog zakona, Narodnoj skupštini predlaže Poverenik za zaštitu ravnopravnosti. (*Napomena:* ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Predsednike dva veća (član 12) među članovima Komisije predlažu odbori Narodne Skupštine iz stava 2. ovog člana.

Jednog predsednika veća – člana (član 12) među članovima Komisije predlaže Poverenik za zaštitu ravnopravnosti.

Jednog predsednika veća – (član 12) među članovima Komisije predlaže Poverenik za pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.

Alternativa uz stavove 7. i 8: ovi stavovi se brišu. (*Napomena:* ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Narodna skupština ne može za člana, zamenika člana ili predsednika Komisije izabrati lice koja nisu predložili organi ili tela određeni u ovom članu.

Organi i tela određeni u ovom članu mogu odlučiti da radi predloga člana, zamenika člana ili predsednika Komisije raspišu javni konkurs.

Stupanje na dužnost i naknada za rad

Član 9.

Izabrani predsednik Komisije, članovi i zamenici članova Komisije stupaju na dužnost u roku od 15 dana od dana izbora.

Za svoj rad lica iz stava 1. ovog člana primaju naknadu u skladu sa zakonom.

Unutrašnja organizacija

Član 10.

Komisija vrši svoju nadležnost na plenarnoj sednici, preko četiri veća, predsednika Komisije, predsednika veća i stručnog osoblja.

Alternativa: Komisija vrši svoju nadležnost na plenarnoj sednici, preko dva veća, predsednika Komisije, predsednika veća i stručnog osoblja. (*Napomena:* ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Plenarna sednica

Član 11.

Plenarna sednica:

donosi Poslovnik o radu Komisije i druge opšte akte za koje utvrdi da su neophodni za rad Komisije;

ujednačava i usklađuje praksu veća;

zauzima stavove o spornim pravnim pitanjima koja obavezuju veća;

na osnovu iskaza svedoka stručnjaka, veštaka i roditelja, odnosno drugih lica koja po ovom zakonu mogu pokrenuti postupak, određuje zajedničke karakteristike određenog broja slučajeva nestale novorođenčadi i određuje mere koje se za svaki određeni tip slučajeva primenjuju;

odlučuje o objavljivanju odluka Komisije i

vrši druge poslove iz svoje nadležnosti određene zakonom i Poslovnikom Komisije.

Plenarna sednica punovažno radi i odlučuje ako je prisutno najmanje dve trećine članova Komisije, pri čemu se zamenik određenog člana, u svakom pojedinom slučaju, računa kao odsutni član.

Plenarnu sednicu saziva i njome predsedava predsednik Komisije. Plenarna sednica se saziva i na predlog najmanje dva veća Komisije.

Alternativa: Plenarnu sednicu saziva i njome predsedava predsednik Komisije. Plenarna sednica se saziva i na predlog jednog veća Komisije. (*Napomena:* ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Plenarna sednica donosi odluku većinom članova.

U slučaju podjeljenih glasova odlučuje predsjednik Komisije.

Veće

Član 12.

Veće Komisije se sastoji od tri člana od kojih je jedan predsjednik veća, a donosi zaključke i druge odluke u postupku istraživanja sudbine deteta i o pravičnoj naknadi.

Predsjednika jednog veća može zamenjivati samo predsjednik drugog veća.

Predsjednik Komisije

Član 13.

Predsjednik Komisije nadzire poštovanje rokova i primenu načela iz člana 4. ovog zakona, predsedava plenarnom sednicom, iznosi pred plenarnu sednicu spor o pravnom pitanju, prati usklađenost prakse veća, organizuje rad stručnog osoblja Komisije, predstavlja Komisiju i vrši druge poslove određene ovim zakonom.

Mandat predsjednika Komisije traje šest godina.

Lice koje je jednom birano za predsjednika Komisije ne može biti ponovo birano.

Mandat novoizabranog predsjednika traje šest godina bez obzira na to da li je mandat prethodnog u celosti istekao.

Predsjednik Komisije određuje sebi zamenika među predsednicima veća.

Zamenik predsjednika komisije vrši ovlašćenja predsjednika Komisije u slučaju privremene sprečenosti.

Zamenici članova Komisije

Član 14.

Zamenici članova zamenjuju članove u slučaju privremene sprečenosti.

Predsjednik Komisije raspoređuje zamenike članova po većima.

Uslovi za izbor članova, zamenika članova i predsednika Komisije

Član 15.

Predsednik Komisije, članovi i zamenici članova Komisije moraju biti lica čiji profesionalni rad i lični život pružaju uverljive garancije da su dostojni za vršenje funkcije.

Za predsednika veća može biti izabrano lice koje pored uslova iz stava 1. ovog člana ispunjava uslove za izbor za sudiju višeg suda.

Za člana veća i za zamenika člana veća može biti izabrano lice koje pored uslova iz stava 1. ovog člana ima visoku stručnu spremu i radno iskustvo najmanje tri godine u kriminalističkom istraživanju ili u staranju i brizi o deci ili iskustvo u primeni posebnih znanja iz oblasti prava deteta.

Za predsednika Komisije može biti izabrano lice koje pored uslove iz stava 1. ovog člana ispunjava uslove za izbor za sudiju Vrhovnog kasacionog suda.

Stručno osoblje

Član 16.

Stručno osoblje Komisije imenuje Komisija na plenarnoj sednici, na osnovu javnog konkursa, među kandidatima, koji pored uslova iz člana 15. stav 1. ovog zakona, ispunjavaju uslove za izbor za člana veća ili zamenika člana veća, s tim što moraju imati iskustvo u određenim oblastima od važnosti za rad Komisije, od najmanje jedne godine.

Na radnopravni položaj lica koja čine stručnu službu primenjuje se zakon kojim se uređuju radni odnosi u državnim organima.

Lica iz stručne službe postupaju po nalogima i uputstvima predsednika Komisije, članova Komisije i zamenika članova Komisije i predsednika veća u okviru radnji ispitivanja slučajeva nestale dece i određivanja pravične naknade.

Prestanak svojstva u komisiji

Član 17.

Svojstvo predsednika Komisije, članova i zamenika članova Komisije prestaje:

smrću;

trajnim gubitkom sposobnosti za rad;
gubitkom ili ograničenjem poslovne sposobnosti i
razrešenjem.

Predsedniku Komisije svojstvo prestaje, osim iz razloga iz stava 1. ovog člana, i istekom vremena na koje se bira.

Nastupanje razloga iz stava 1, tač. 1. do 4. ovog člana utvrđuje predlagač (član 8) i bez odlaganja obaveštava Narodnu skupštinu o nastupanju razloga sa predlogom da Skupština utvrdi prestanak funkcije.

Uz predlog iz stava 3. ovog člana predlagač istovremeno predlaže izbor novog člana zamenika člana i predsednika Komisije.

Razrešenje

Član 18.

Član Komisije i zamenik člana Komisije razrešava se ako se utvrdi da nije dostojan za vršenje funkcije, ako se utvrdi da postupa nezakonito, nesavesno ili pristrasno i ako povredi načela iz člana 4. ovog zakona.

Postupak razrešenja pokreću predlagač (član 8), plenarna sednica ili predsednik Komisije.

Postupak radi utvrđivanja razloga za razrešenje vodi predlagač (član 8).

U postupku iz stava 3. ovog člana, licu prema kome je pokrenut postupak razrešenja, mora se pružiti mogućnost da se izjasni o razlozima zbog kojih je postupak pokrenut.

Kad predlagač nađe da postoje razlozi za razrešenje uputiće predlog za razrešenje Narodnoj skupštini.

Razlog za razrešenje predsednika Komisije postoji, pored razloga navedenih u stavu 1. ovog člana i onda kada predsednik povredi odredbe ovog zakona o svom delokrugu posla i ovlašćenjima.

Na postupak razrešenja predsednika Komisije primenjuju se pravila postupka predviđena u stavovima 2, 3, 4. i 5. ovog člana.

Posledice neispunjenja uslova za izbor

Član 19.

Ako se naknadno utvrdi da članovi veća, zamenici članova ili predsednik Komisije ne ispunjavaju uslove za izbor, kao i ako ne stupe na dužnost u roku iz člana 9. st. 1. ovog zakona, predlagač o tome bez odlaganja obaveštava Narodnu skupštinu, koja utvrđuje prestanak funkcije.

Zajedno sa obaveštenjem o naknadno utvrđenom neispunjenju uslova za izbor, ili sa obaveštenjem o tome da lice iz stava 1. ovog člana nije stupilo na dužnost u roku, predlagač podnosi Narodnoj skupštini predlog za izbor novog člana, zamenika člana ili predsednika Komisije.

Raspodela poslova između veća

Član 20.

Jedno veće istražuje sudbinu nestale novorođenčadi i odlučuje o pravičnim naknadama, ako je zbog vremena kada je nestalost nastupila, verovatno da nije došlo do zastarelosti krivičnog gonjenja a ima verovatnoće da se nestalost može pripisati izvršenju krivičnog dela.

Tri veća istražuju sudbinu nestale novorođenčadi i odlučuju o pravičnim naknadama u slučajevima za koje je verovatno da je nastupila zastarelost krivičnog gonjenja a ima verovatnoće da se nestalost može pripisati izvršenju krivičnog dela.

Alternativa: Jedno veće istražuje sudbinu nestale novorođenčadi i odlučuje o pravičnim naknadama u slučajevima za koje je verovatno da je nastupila zastarelost krivičnog gonjenja a ima verovatnoće da se nestalost može pripisati izvršenju krivičnog dela. (*Napomena:* ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Nestalost novorođenčadi se ispituje u svakom slučaju i onda kada nema verovatnoće da se može pripisati krivičnom delu a predsednik Komisije odlučuje o raspodeli predmeta među većima.

Izuzeće

Član 21.

U pogledu razloga za izuzeće predsednika, člana ili zamenika člana Komisije, kao i zaposlenog u stručnoj službi Komisije, shodno se primenjuju pravila kojima je uređen krivični postupak.

O izuzeću lica iz stava 1. ovog člana, izuzev svog, odlučuje predsednik Komisije.

O izuzeću predsednika Komisije odlučuje plenarna sednica.

Dužnost Komisije prema Narodnoj skupštini

Član 22.

Komisija jednom godišnje podnosi izveštaj o radu Narodnoj skupštini.

Godišnji izveštaj sadrži: podatke o broju slučajeva koje je Komisija razmatrala, o odlukama koje je donela, oceni saradnje sa organima i organizacijama iz člana 2. ovog zakona, o pitanjima koja su uticala ili utiču na rad veća, plenarne sednice i stručne službe.

Ako Narodna skupština ne usvoji godišnji izveštaj Komisije, ovlašćeni predlagač (član 8) može razmotriti da li je nastupio razlog za razrešenje predsednika Komisije i svoj obrazloženi predlog uputiti Narodnoj skupštini.

Ako predlagač predsednika Komisije utvrdi da izveštaj Komisije nije usvojen zbog odgovornosti predsednika Komisije, uputiće Narodnoj skupštini predlog za njegovo razrešenje.

Odredbe stavova 1. do 4. ovog člana shodno se primenjuju onda kada predlagači članova i zamenika članova Komisije utvrde da izveštaj Komisije nije usvojen zbog odgovornosti člana ili zamenika člana Komisije.

Alternativa: da se ovaj član briše.

III POSTUPAK

Načela postupka

Načelo dispozicije i oficijelnosti

Član 23.

Postupak se pokreće pritužbom Komisiji ili ga pokreće Komisija po službenoj dužnosti.

Pritužbu mogu podneti roditelji nestalog deteta, a ako nijedan roditelj nije živ ili je nesposoban za rasuđivanje, pritužbu mogu podneti braća i sestre (punokrvni ili polukrvni), odnosno dede i babe nestalog deteta, organ starateljstva i javni tužilac, nadležni za područje sedišta bolnice u kojoj je dete rođeno (u daljem tekstu: predlagač).

Predlagač, izuzev javnog tužioca i organa starateljstva, može imati punomoćnika za podnošenje predstavke kao i za zastupanje u celom toku postupka.

Punomoćje se izdaje pismeno ili usmeno na pripremnom ročištu odnosno glavnom ročištu.

Predlagač može imati besplatnu pravnu pomoć pod uslovima kojima se uređuje besplatna pravna pomoć po pravilima koja uređuju parnični postupak.

Inicijativu za pokretanje postupka Komisiji mogu podneti i drugi krvni srodnici nestalog deteta u pravoj liniji bez obzira na stepen srodstva a u pobočnoj do četvrtog stepena srodstva.

Komisija pokreće postupak po službenoj dužnosti na osnovu saznanja iz inicijative ili saznanja do kojih je došla službenim putem.

Istražno načelo

Član 24.

U postupku istraživanja sudbine nestale dece Komisija i organi javne vlasti iz člana 2. ovog Zakona primenjuju istražno načelo, utvrđujući sve činjenice koje su bitne za ovo istraživanje, bez obzira da li su osporene ili ne.

Načelo zakonitosti, nezavisnosti i samostalnosti

Član 25.

Komisija i organi javne vlasti iz člana 2. ovog zakona dužni su da postupaju nezavisno i da svoje odluke zasnivaju na Ustavu, zakonu, drugim opštim aktima, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i na praksi ESLJP.

Načelo hitnosti i redosleda postupanja

Član 26.

Komisija i drugi organi javne vlasti postupaju hitno, po pravilu bez odlaganja, a prilikom određivanja rokova dužni su da vode računa o obavezi hitnog postupanja.

Komisija je dužna da o pritužbi odluči u razumnom roku.

Predlozi ovlašćenih lica iz člana 23. stav 2. ovog zakona razmatraju se redom kojim su pristigli u Komisiju a predmeti u kojima Komisija postupa po službenoj dužnosti prema momentu u kome je Komisija stekla dovoljno saznanja da postupak može pokrenuti po službenoj dužnosti.

Načelo poverljivosti

Član 27.

Sa ročišta pred većima Komisije isključena je javnost ali veće može da odluči, ako se sa tim saglase lica ovlašćena na pokretanje postupka, da pojedina ili sva ročišta otvori za javnost, a može učiniti javnim podatke određene ovim zakonom.

Veće saopštava učesnicima da su dužni da kao poverljive, čuvaju sve podatke, činjenice ili radnje preduzete u toku postupka, izuzev kad se ispune uslovi za javnost postupka iz stava 1. ovog člana.

Odluke Komisije se objavljuju s tim što se imena i drugi lični podaci učesnika u postupku prikrivaju, osim kad je ovim zakonom drukčije određeno.

Načelo saslušanja učesnika u postupku

Član 28.

Komisija i drugi organi javne vlasti dužni su omogućiti svim učesnicima u postupku da se izjasne o navodima, radnjama i predlozima svakog od učesnika.

Navode, radnje i predloge preduzete u pisanom obliku svaki učesnik je dužan dostaviti ostalim učesnicima i Komisiji.

Pravo na pravno sredstvo

Član 29.

Protiv zaključaka Komisije određenih ovim zakonom (član 76) može se podneti ustavna žalba Ustavnom sudu Srbije, a ako Komisija ne odluči o pritužbi kojom je pokrenut postupak u razumnom roku, ustavna žalba se može podneti u toku postupka pred Komisijom.

Protiv rešenja o pravičnoj naknadi može se podneti pravno sredstvo određeno ovim zakonom (član 80).

Prethodno pitanje

Način rešavanja prethodnog pitanja

Član 30.

Kad odluka o pritužbi zavisi od rešenja spornog pravnog ili činjeničnog pitanja, veće može to pitanje samostalno rešiti a može ga uputiti plenarnoj sednici na odlučivanje.

Pravnosnažna odluka o prethodnom pitanju

Član 31.

Ako je o pitanju iz člana 30. ovog Zakona već donesena pravnosnažna odluka ili konačni upravi akt, veće Komisije i plenarna sednica su tim odlukama vezani, izuzev kad utvrde da postoji ozbiljna sumnja u istinitost, pravilnost ili zakonitost pravnosnažne odluke odnosno konačnog upravnog akta.

Tok postupka

Pokretanje postupka

Član 32.

Pritužba kojom se pokreće postupak sadrži: lične podatke i podatke o prebivalištu odnosno boravištu podnosioca, činjenični opis koji obuhvata vreme rođenja deteta, bolnicu u kojoj je dete rođeno, način saopštavanja smrti deteta, navode o tome da li je predlagaču ili drugom licu ponuđeno da vidi ili preuzme posmrtno ostatke deteta, navode o tome da li je pokretaču ili drugom licu saopšteno da je izvršena obdukcija, podatke koje je predlagač saznao o sahranjivanju posmrtnih ostataka deteta, podatke o

upisima u bolničku evidenciju, odnosno u medicinsku dokumentaciju i matične knjige, kao i zahtev za pravičnu naknadu ako je pokretač postupka traži, kao i druge navode od značaja za postupak i istraživanje sudbine nestalog deteta i za određivanje pravične naknade.

Za činjenice iz stava 1. ovog člana predlagač prilaže isprave odnosno predlaže izvođenje drugih dokaza.

Ako je pritužba nepotpuna, Komisija će u toku postupka zatražiti od podnosioca da je upotpuni i poučiče ga kako to da učini.

Vreme naknadnog dostavljanja podataka ne računa se u vreme potrebno za okončanja postupka.

Kad Komisija vodi postupak po službenoj dužnosti formiraće predmet koji treba da sadrži podatke iz stavova 1. i 2. ovog člana.

Učesnici u postupku

Član 33.

Učesnici u postupku su predlagač, organ starateljstva i javni tužilac ako nisu pokrenuli postupak (član 23. st. 2), kao i Republički javni pravobranilac.

Prethodni postupak

Član 34.

Posle prijema pritužbe ili formiranja predmeta po službenoj dužnosti, predsednik veća utvrđuje koje su činjenice odlučne, koji su dokazi priloženi a koji predloženi, koje dokaze treba izvesti na ročištu a ako je pritužba nepotpuna, usmeno ili pisano poziva predlagača da pritužbu upotpuni poučavajući ga kako i u kom roku će to učiniti.

Alternativa: posle stava 1, dodati novi stav 2, koji glasi: Posle prethodnog ispitivanja pritužbe iz stava 1 ovog člana, predsednik veća dostavlja spis posebnoj jedinici sa pisanim uputstvom koje radnje treba da izvede, koja dokumenta treba da pribavi, pregleda i prouči i koja lica treba da sasluša, određujući rok za obavljanje ovih radnji. (Napomena: ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Posle prethodnog ispitivanja pritužbe iz stava 1. ovog člana, predsednik veća zakazuje ročište na koje poziva učesnike, svedoke, veštake kao i druga lica koja mogu dati podatke o činjenicama bitnim za odlučivanje.

Alternativa: posle ovog stava, dodati novi stav, koji glasi: Predsednik veća je dužan da najmanje jednom u mesec dana nadzire rad policijske jedinice u pogledu primene uputstava iz stava 2. ovog člana. (Napomena: ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Pripremno ročište

Član 35.

Predsednik veća može, ako nađe da treba rešiti prethodno pitanje ili da je potrebno pripremiti dokaze, kao i iz drugih razloga koji bi doprinosili efikasnosti postupka, zakazati pripremno ročište radi rešavanja prethodnog pitanja ili radi pripremanja dokaza kao i iz drugih razloga zbog kojih je pripremno ročište zakazano.

Alternativa uz stav 1: Predsednik veća obavezno zakazuje pripremno ročište kad protekne 60 dana od dana upućivanja uputstva posebnoj jedinici, a nađe da posebna jedinica po tom uputstvu nije u svemu postupila. Na pripremnom ročištu predsednik veća priprema izvođenje dokaza i utvrđuje činjenice o kojima posebna jedinica nije pribavila podatke tražene uputstvom a može preduzeti i druge radnje radi bržeg okončanja postupka. (Napomena: ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz član 5, tj. ako se osnuje PJ).

Zakazivanje glavnog ročišta

Član 36.

Predsednik veća zakazuje glavno ročište kad nađe da su pripremljeni izvođenje dokaza, prikupljeni podaci neophodni za efikasno vođenje i okončanje postupka i kada su članovi veća upoznati sa rezultatima dotadašnjeg postupka.

Tok glavnog ročišta

Član 37.

Glavno ročište se drži pred većem.

Alternativa uz stav 1: Glavno ročište se drži pred većem. Predsednik veća kratko upozna veće sa sadržinom predstavke, rezultatima rada posebne jedinice i radnjama preduzetim na pripremnom ročištu. Predlagač, organ starateljstva, javni tužilac i javni pravobranilac mogu dopuniti navode predsednika veća. (*Napomena:* ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Glavno ročište se može održati i kada predlagač, organ starateljstva, javni tužilac i javni pravobranilac nisu prisutni pod uslovom da su uredno pozvani.

Posle izlaganja predsednika veća pristupa se izvođenju dokaza.

Kad veće nađe da su izvedeni svi potrebni dokazi radi utvrđivanja bitnih činjenica, ovlašćuje predsednika veća da zaključi glavno ročište.

Glavno ročište se može održati više puta, a može se odložiti kad veće nađe da nisu izvedeni svi dokazi radi utvrđivanja bitnih činjenica.

Rukovođenje i mere za održavanje reda

Član 38.

Glavnim ročištem rukovodi predsednik veća.

Ako neko od lica prisutnih na glavnom ročištu remeti red, predsednik veća izriče najpre opomenu a ako i posle toga isto lice nastavi sa remećenjem reda, udaljava ga sa rasprave.

Ako je sa glavnog ročišta udaljen predlagač, ročište se mora odložiti ako predlagač nema punomoćnika.

Rokovi i vraćanje u pređašnje stanje

Član 39.

Ako predsednik veća ili veće bilo kom učesniku u postupku odrede rok za preduzimanje radnje ili dostavljanje obaveštenja, s tim da se posle isteka tog roka radnja ne može preduzeti, odnosno obaveštenje ne može uzeti u obzir, a učesnik učini verovatnim da je propuštanje nastupilo iz opravdanih razloga, veće će dozvoliti vraćanje u pređašnje stanje shodnom primenom pravila zakona koji uređuje parnični postupak.

Dostavljanje

Član 40.

Za dostavljanje pismena osim kad je ovim zakonom drugačije određeno shodno se primenjuju pravila zakona kojim se uređuje opšti upravni postupak.

Zapisnici

Član 41.

Pripremno i glavno ročište snimaju se uređajima za audio snimanje.

Na osnovu audio snimka sačinjava se zapisnik u pisanom obliku.

Posle sačinjavanja pisanog zapisnika predsednik veća poziva učesnike u postupku da ga potpišu a ako oni odbiju potpis na kraju zapisnika se sastavlja službena beleška da je potpis odbijen i navode se razlozi odbijanja ako ih učesnik saopšti.

Zapisnik sa pripremnog ročišta potpisuje predsednik veća i učesnici, a zapisnik sa glavnog ročišta svi članovi veća i učesnici.

Kad predsednik veća ili članovi veća odbiju da potpišu zapisnik, dužni su saopštiti razloge odbijanja o čemu se na kraju zapisnika sačinjava službena beleška koju potpisuje lice koje je odbilo da potpiše zapisnik.

Razgledanje spisa i preslušavanje audio zapisa

Član 42.

Komisija je dužna da svakom učesniku u postupku omogući razgledanje spisa predmeta, fotokopiranje i preslušavanje i presnimavanje audio zapisa u sedištu Komisije.

Za razgledanje spisa učesnici ne plaćaju troškove, a za fotokopiranje, preslušavanje i presnimavanje audio zapisa snose troškove, po troškovniku koji utvrđuje plenarna sednica.

IV DOKAZIVANJE

Izvođenje dokaza

Izvođenje dokaza

Član 43.

Dokazi na osnovu kojih Komisija donosi odluku pripremaju se na pripremnom ročištu, ako se ovo održava, a izvode na glavnom ročištu.

Veće je dužno da postavljanjem pitanja i na drugi način utvrdi sve činjenice bitne za donošenje odluke.

Svaki član veća ima pravo da neposredno postavlja pitanja učesnicima u postupku i drugim licima koja se saslušavaju radi izvođenja dokaza.

Dokazna sredstva

Član 44.

Dokazna sredstva su:

isprave i drugi dokumenti;

uvid i uviđaj;

saslušanje svedoka;

saslušanje svedoka pokajnika;

saslušanje svedoka stručnjaka;

nalaz i mišljenje veštaka i

saslušanje lica ovlašćenog na pokretanje postupka.

Isprave i druga dokumenta

Član 45.

Dokaz ispravama se izvodi proučavanjem sadržine isprava i drugih dokumenata nezavisno od toga u kom su obliku sačinjeni ili sačuvani.

Veće, prilikom utvrđivanja činjenica, nije vezano sadržinom isprave ili dokumenta, nezavisno od koga potiče ili ko je označen kao izdavalac i može, na predlog učesnika ili

po službenoj dužnosti izvoditi dokaze radi provere sadržine, oblika i verodostojnosti isprave i podataka koji su u njoj sadržani.

Uvid i uviđaj

Član 46.

Dokaz uvidom i uviđajem se izvodi pregledom medicinske dokumentacije i medicinske evidencije, ispravama u vezi sa tvrdnjom o smrti deteta, pregledom matičnih knjiga i isprava na osnovu kojih su izvršeni upisi u matične knjige, pregledom dokumentacije kod organa nadležnog za određivanje jedinstvenog matičnog broja građana i pregledom drugih isprava i dokumenata kojima se mogu dokazivati bitne činjenice ili prikupiti podaci od značaja za njihovo utvrđivanje, a odnose se na rođenje deteta, način na koji je saopštena smrt deteta i na ostale činjenice od značaja za ispitivanje sudbine deteta.

Uvid i uviđaj se vrše u sedištu Komisije ili u sedištu ili prostoriji organa ili organizacija, koja čuvaju isprave i dokumenta i onda kada predstavnici tih organa ili organizacija tvrde da je dokumentacija uništena usled prirodne nepogode ili zbog drugih uzroka.

Ako veće nađe da tvrdnja o gubitku, uništenju, oštećenju ili nestanku isprava i dokumenata nije verodostojna, obavestiće o tome Narodnu skupštinu.

Po ovlašćenju veća, uvid i uviđaj vrši predsednik veća, a predsednik veća može ovlastiti zaposlenog u stručnoj službi da izvrši uvid ili uviđaj na osnovu pisanog uputstva predsednika veća ili veća.

Svedok

Član 47.

Svedok je svako lice koje je neposredno opazilo ili moglo neposredno opaziti ili na drugi način saznati činjenice koje su od značaja za nestalost deteta.

Komisija poziva svedoke pismenim pozivom uz upozorenje da će, ako ne pristupe na ročište, biti prinudno privedeni.

Nadležni organ policije dužan je da, na osnovu rešenja veća, predsednika veća ili javnog tužioca koji je učesnik u postupku, prinudno privede lice koje je pozvano da svedoči.

Alternativa 1 uz stav 3: Posebna jedinica, na osnovu rešenja veća, predsednika veća ili javnog tužioca koji je učesnik u postupku, privodi lice koje je pozvano da svedoči.

(*Napomena*: ovu alternativu kao osnovno rešenje treba prihvatiti samo ako se usvoji alternativa uz čl. 5, tj. ako se osnuje PJ).

Alternativa II uz stav 3: Predsednik Komisije će u pisanom obliku, na zahtev veća ili plenarne sednice, uputiti osnovnom sudu na čijem području svedok ima prebivalište ili boravište, zahtev za prinudno privođenje. (*Napomena*: ovu alternativu, kao osnovno rešenje, treba prihvatiti ako se ne osnuje PJ, a postoji sumnja u ustavnost zakonskog ovlašćenja Komisije da naređuje preduzimanje mera prinude).

Lice pozvano za svedoka dužno je da se odazove na poziv Komisije, da da iskaz, da saopšti sve što mu je poznato o činjenicama koje se utvrđuju i da govori istinu.

Ako svedok odbije da da iskaz, a razloge odbijanja veće oceni kao neopravdane, ili ako veće stekne uverenje da svedok nije govorio istinu, saopštiće svedoku da će upoznati javnost, navodeći njegovo ime i prezime, kao i zanimanje, o tome da je odbio da svedoči ili da je veće steklo uverenje da njegov iskaz nije istinit.

Kad veće nađe da ima osnova za sumnju da je neistinitim iskazom svedok izvršio krivično delo, bez odlaganja podnosi krivičnu prijavu nadležnom javnom tužiocu.

Svedoci se saslušavaju pojedinačno.

Veće najpre uzima lične podatke svedoka, upozorava ga da je dužan da govori istinu, kao i na posledice davanja lažnog iskaza, ispituje svedoka o njegovom odnosu sa učesnicima u postupku, poziva svedoka da iskaže sve što mu je poznato o rođenju deteta, okolnostima pod kojima je roditeljima saopšteno da dete više nije živo kao i o drugim činjenicama od značaja za nestalost deteta i istraživanje njegove sudbine.

Svaki član veća i svaki učesnik u postupku može svedoku neposredno postavljati pitanja.

Predsednik veća će zabraniti odgovor na pitanje u kome je sadržano kako na njega treba odgovoriti ili kojim se svedok navodi na davanje odgovora određene sadržine.

Posle davanja iskaza, predsednik veća će pozvati svedoka da napusti prostoriju u kojoj se održava ročište.

Kad oceni da je to potrebno, veće će odrediti suočenje svedoka.

Ako veće nađe da svedok nije govorio istinu i da postoje osnovi sumnje da je izvršio krivično delo davanja lažnog iskaza, bez odlaganja će uputiti krivičnu prijavu nadležnom tužiocu.

Svedok pokajnik

Član 48.

Svedok pokajnik je lice koje je imalo takav položaj da je moglo neposredno opaziti ili na drugi način saznati činjenice koje su od značaja za nestalost deteta, a za koje veće nađe da bi bilo osnova za sumnju da je sa tim u vezi bilo izvršilac, saizvršilac, pomagač ili podstrekač krivičnog dela koje je u vezi sa nestalošću deteta, bez obzira da li je proteklo vreme za krivično gonjenje (zastarelost).

Kad se, prema okolnostima može zaključiti da je nastupila zastarelost krivičnog gonjenja, veće će svedoku pokajniku saopštiti da ako pristane da svedoči i ako veće stekne uverenje da je govorio istinu, neće javno objaviti njegovo ime i prezime, kao i povezanost sa nestalošću deteta.

Kad se, prema okolnostima može zaključiti da nije nastupila zastarelost krivičnog gonjenja, veće će svedoku pokajniku saopštiti da će, ako pristane da svedoči i ako veće stekne uverenje da je govorio istinu, od nadležnog javnog tužioca kome će bez odlaganja uputiti krivičnu prijavu, zatražiti da u krivičnom postupku svedoka pokajnika smatra svedokom saradnikom, pod uslovima određenim u zakonu kojim se uređuje krivični postupak.

Ako veće nađe da svedok nije govorio istinu i da postoje osnovi sumnje da je izvršio krivično delo davanja lažnog iskaza, bez odlaganja će uputiti krivičnu prijavu nadležnom tužiocu.

Na saslušanje svedoka pokajnika shodno se primenjuju odredbe člana 47. st. 2. do 11. ovog Zakona.

Svedok stručnjak

Član 49.

Svedok stručnjak je lice koje radi ili je radilo na poslovima vođenja medicinske dokumentacije ili evidencije, upisa u matične knjige, raspoređivanju JMBG, vođenju i čuvanju obdukcionih zapisnika, postupcima usvajanja dece, trgovinom ljudima i na vođenju dokumentacije ili postupaka od značaja za ispitivanje sudbine nestale dece, a ima znanja o tehnici vođenja knjiga ili dokumentacije ili vođenja postupaka u navedenim oblastima.

Svedok stručnjak opisuje tehniku delatnosti iz stava 1. ovog člana, saopštava saznanja o pravilima sadržanim zakonima, opštim ili pojedinačnim aktima, kojima su u određeno vreme bile uređene delatnosti iz stava 1. ovog člana, opisuje način postupanja organa i

lica u vršenju delatnosti iz stava 1. ovog člana u pojedinačnom slučaju i daje mišljenje o tome da li su i u kom pogledu odstupili u odnosu na te akte.

Saslušanje svedoka stručnjaka

Član 50.

Po pravilu, svedok stručnjak se saslušava na plenarnoj sednici (član 11. stav 1).

Učesnici u postupku mogu, pošto prethodno obaveste predsednika Komisije, na plenarnu sednicu dovesti svoje svedoke stručnjake.

Svedok stručnjak se poziva da saopšti svoje lične podatke i kvalifikacije i upozorava se na dužnost da govori istinu, kao i da svoja znanja saopšti potpuno i profesionalno, a upozorava se da će plenarna sednica, ako stekne uverenje da je iskaz nejasan, nepotpun ili neprofesionalan, isključiti svedoka stručnjaka iz tog i svih budućih postupaka i obavestiti javnost o tome da nije svedočio istinito ili profesionalno.

Učesnici u postupku i članovi Komisije, kao i svedoci stručnjaci koje su doveli učesnici u postupku, mogu svedoku stručnjaku neposredno postavljati pitanja.

Na osnovu ocene iskaza svedoka stručnjaka, plenarna sednica utvrđuje tehnike postupanja iz oblasti navedenih u članu 49. stav 1. ovog zakona, za tipove slučajeva za koje je nadležna (čl. 11. stav 1. tačka 3).

Zapisnik o tehnikama iz stava 4. ovog člana potpisuju predsednik Komisije, učesnici, saslušani svedok stručnjak i svedoci stručnjaci koje su doveli učesnici, a u slučaju odbijanja potpisa, shodno se primenjuju odredbe člana 41. ovog zakona.

Zapisnik iz stava 5. ovog člana izvodi se kao dokaz pred većem, a veće može odlučiti da pozove svedoka stručnjaka da neposredno da svoj iskaz, ako utvrdi da u pojedinom slučaju postoje specifičnosti.

Ako plenarna sednica nađe da svedok nije govorio istinu i da postoje osnovi sumnje da je izvršio krivično delo davanja lažnog iskaza, bez odlaganja će uputiti krivičnu prijavu nadležnom tužiocu.

Na saslušanje svedoka stručnjaka pred većem shodno se primenjuju odredbe stavova 1. do 6. i stava 8. ovog člana.

Posledice nezadovoljavajućeg iskaza svedoka stručnjaka

Član 51.

Ako plenarna sednica nađe da se iskaz svedoka stručnjaka ne može upotrebiti zato što je nepotpun, nejasan ili pokazuje nedovoljno znanje svedoka stručnjaka, iskaz svedoka stručnjaka se neće uzeti u obzir, plenarna sednica će odrediti novog svedoka stručnjaka, a ovog isključiti iz svih budućih postupaka.

Veštak

Član 52.

Veštak je lice koje raspolaže potrebnim stručnim znanjem za utvrđivanje ili ocenu činjenica ili prikupljanje podataka od značaja za istraživanje sudbine nestalog deteta.

Za veštačenje će se, po pravilu, odrediti jedan veštak, a ako je veštačenje složeno - dva ili više veštaka.

Ako za određenu vrstu veštačenja postoje veštaci sa spiska stalnih veštaka, drugi veštaci se mogu odrediti samo ako postoji opasnost od odlaganja ili ako su stalni veštaci sprečeni ili ako to zahtevaju druge okolnosti.

Ako za određenu vrstu veštačenja postoji stručna ustanova ili organ, takva veštačenja, naročito ako su složena, po pravilu, će se poveriti takvoj ustanovi ili organu, koji će potom odrediti jednog ili više stručnjaka za davanje nalaza i mišljenja.

Ako za određenu vrstu veštačenja ne postoji domaći stručnjak, stručna ustanova ili državni organ ili je to opravdano zbog posebne složenosti slučaja, prirode veštačenja ili drugih važnih okolnosti, za veštaka se izuzetno može odrediti strani državljanin, odnosno veštačenje se može izuzetno poveriti stranoj stručnoj ustanovi ili organu druge države.

Dužnost veštačenja

Član 53.

Lice koje se poziva kao veštak dužno je da se odazove pozivu i da svoj nalaz i mišljenje u pisanom obliku podnese u određenom roku.

Na zahtev veštaka, iz opravdanih razloga, plenarna sednica ili veće mogu produžiti rok iz stava 1. ovog člana.

Ako veštak koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda, ili se bez odobrenja udalji sa mesta gde treba da bude ispitan, plenarna sednica ili veće određuje da se prinudno privođenje u smislu člana 47. stav 3. ovog zakona.

Ako veštak, nakon upozorenja na posledice uskraćivanja veštačenja, bez opravdanog razloga neće da veštači, ili ne podnese nalaz i mišljenje u roku koji mu je određen, primenjuje se odredba člana 47. stavovi 5. i 6. ovog zakona.

Uputstvo o veštačenju i predmet veštačenja

Član 54.

Uputstvo o veštačenju izdaje predsednik Komisije ili predsednik veća u pisanom obliku.

Uputstvo sadrži:

1. ime i prezime lica koje je određeno za veštaka, odnosno naziv stručne ustanove kojoj je povereno veštačenje;
2. označenje predmeta veštačenja;
3. pitanja na koja treba odgovoriti;
4. obavezu da obezbeđene uzorke, isprave, dokumenta i druge predmete preda Komisiji;
5. rok za podnošenje nalaza i mišljenja;
6. obavezu da nalaz i mišljenje dostavi u dovoljnom broju primeraka za Komisiju i učesnike; 7. upozorenje da činjenice koje je saznao prilikom veštačenja predstavljaju poverljive podatke u smislu člana 27. ovog zakona;
8. upozorenje na posledice davanja lažnog nalaza i neprofesionalnog mišljenja.

Saslušanje veštaka

Član 55.

Na saslušanje veštaka shodno se primenjuju odredbe čl. 50. i 51. ovog zakona.

Uzimanje uzoraka radi veštačenja

Član 56.

Uzimanje uzoraka biološkog porekla i preduzimanju drugih medicinskih radnji koje su po pravilu medicinske nauke neophodne radi analize i utvrđivanja činjenica od značaja za rođenje ili nestalosti deteta i provere navoda i podataka o smrti deteta vrši se od lica koja mogu pokrenuti postupak ili podneti inicijativu za pokretanje postupka (član 23), kao i od drugih lica za koji tvrde da su krvni srodnici nestalog deteta, a dopušteno je samo uz njihov pristanak u pisanom obliku, ili dat usmeno, a konstatovan u zapisniku.

Ako lica iz stava 1. ovog člana odbiju davanje uzorka, a razlozi odbijanja budu ocenjeni kao neopravdani, primeniće se pravilo o teretu dokazivanja (član 62).

Kad veće nađe da postoji verovatnoća da je određeno maloletno lice, ili punoletno lice nad kojim je produženo roditeljsko pravo ili mu je oduzeta poslovna sposobnost, nestalo dete u smislu člana 2. tačka 1. ovog zakona, a lica koja su po zakonu ili pravnosnažnoj, odnosno konačnoj odluci nadležnog organa, roditelji, usvojioci ili staraoci tog maloletnog lica, odbiju da daju pristanak na uzimanje uzoraka biološkog porekla i na preduzimanje drugih medicinskih radnji iz stava 1. ovog člana, veće će zatražiti od nadležnog organa starateljstva mišljenje o tome da li je uzimanje uzoraka i preduzimanje drugih medicinskih radnji u najboljem interesu maloletnog lica i, ocenjujući sve okolnosti slučaja doneće rešenje.

Protiv rešenja iz stava 3. ovog člana kojim se određuje izvršenje radnji iz stava 1. ovog člana, lica koja su po zakonu ili pravnosnažnoj, odnosno konačnoj odluci nadležnog organa, roditelji, usvojioci ili staraoci maloletnog lica iz stava 3. ovog člana, mogu izjaviti prigovor plenarnoj sednici (član 80).

Lica ovlašćena na pokretanje postupka (član 23. stav 2) mogu izjaviti prigovor protiv rešenja iz stava 3. ovog člana kojim se odbija da se odredi izvršenje radnje iz stava 1. ovog člana (član 80).

Kad veće nađe da postoji verovatnoća da je određeno punoletno i poslovno sposobno lice, nestalo dete u smislu člana 2. tačka 1. ovog zakona, radnje iz stava 1. ovog člana ne mogu se preduzeti bez njegovog pristanka datog pred većem i konstatovanog u zapisniku ili u pisanom obliku.

Izuzeće svedoka stručnjaka i veštaka

Član 57.

Na izuzeće svedoka stručnjaka i veštaka shodno se primenjuju odredbe zakona koji uređuje krivični postupak, a koje se odnose na izuzeće veštaka.

Saslušanje lica koje je pokrenulo postupak

Član 58.

Lica iz člana 32. stav 1. ovog zakona saslušavaju se shodnom primenom pravila zakona koji uređuje parnični postupak o saslušanju stranke.

Primena pravila zakona kojim se uređuje krivični postupak

Član 59.

Ako plenarna sednica nađe da postoje indicije da se nestalost deteta može pripisati organizovanom kriminalu, zatražiće od nadležnog javnog tužioca da, bez obzira da li bi krivično gonjenje bilo zastarelo, pokrene postupak tajnog praćenja i snimanja, zaključenja simulovanog posla i prikrivenog isleđivanja u skladu sa pravilima zakona kojim se uređuje krivični postupak.

Nadležni javni tužilac je dužan da postupi po traženju iz stava 1. ovog člana, ako oceni da ima indicija da se nestalost deteta ima pripisati organizovanom kriminalu.

U slučaju iz stava 2. ovog člana on obaveštava Komisiju o vremenu potrebnom da se izvedu radnje iz stava 1. ovog člana.

Ako nadležni javni tužilac odbije traženje Komisije ili se Komisija i nadležni javni tužilac ne saglase o tome da postoje indicije da se nestalost deteta može pripisati organizovanom kriminalu, Komisija bez odlaganja o tome obaveštava Narodnu skupštinu, sa zahtevom da se o ovom pitanju izjasni.

Načela dokazivanja

Poštovanje načela saslušanja učesnika

Član 60.

Zaključak ili druga odluka veća ili plenarne sednice ne mogu se zasnovati na činjenici ili dokazu za koje svakom učesniku u postupku nije bila data mogućnost da se usmeno ili pisano izjasni.

Slobodna ocena dokaza

Član 61.

Veće, odnosno plenarna sednica slobodno ocenjuju izvedene dokaze i to svaki dokaz pojedinačno i sve dokaze zajedno.

Izvedene dokaze koji su od značaja za donošenje zaključka ili druge odluke, veće odnosno plenarna sednica ocenjuje po slobodnom uverenju.

Veće odnosno plenarna sednica je dužno da nepristrasno oceni izvedene dokaze i da na osnovu njih sa jednakom pažnjom utvrdi sve bitne činjenice.

Zaključak se može zasnovati samo na uverenju koje isključuje razumnu sumnju.

Teret dokazivanja

Član 62.

Veće neće doneti zaključak o sudbini nestalog deteta ako sve bitne činjenice nisu utvrđene sa uverenjem koje isključuje razumnu sumnju, a ako lica iz člana 56. odbiju davanje uzoraka iz razloga koji veće ili plenarna sednica oceni kao neopravdane, pritužba će se zaključkom odbiti.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, kao i u drugim slučajevima predviđenim ovim zakonom, veće donosi privremeni zaključak (član 72. st. 6).

Obaveza organa javne vlasti i drugih lica da dostavljaju podatke Komisiji i da obavljaju određene radnje

Sadržina obaveze

Član 63.

Svi organi javne vlasti, kao i fizička lica koja su bila ili jesu zaposlena u njima, dužna su da na zahtev Komisije, predsednika Komisije, predsednika veća ili lica koja odredi predsednik Komisije dostave dokumenta, omoguće uvid u dokumenta i njihovo kopiranje, omoguće obilazak svih prostorija, stave na uvid sve zapisnike i predmete obavljenih obdukcija i omoguće kopiranje zapisnika i fotografisanje ili video snimanje predmeta, kao i da postupe po sličnim zahtevima koji su u vezi sa utvrđivanjem smrti deteta, vođenjem medicinske dokumentacije, upisima rođenja i smrti deteta, načinom saopštavanja smrti, identifikacijom posmrtnih ostataka, okolnostima koje ukazuju da dete nije umrlo i docnijom sudbinom deteta.

Odbijanje izvršenja obaveze iz stava 1. ovog člana ili neopravdano odugovlačenje predstavlja razlog za obraćanje Komisije Narodnoj skupštini.

Pribavljanje podataka i nadzor nad sumnjivim transakcijama

Član 64.

Ako ima indicija da se nestalost deteta može pripisati organizovanom kriminalu, predsednik Komisije i predsednik veća, mogu pod uslovima i način predviđen odredbama zakona kojim se uređuje krivični postupak (čl. 143 – 146 ZKP) zatražiti od nadležnog organa da naredi pribavljanje podataka od banke ili druge finansijske organizacije o transakcijama i evidencijama u vreme pre i nakon saopštavanja smrti nestalog deteta, odnosno da odredi nadzor nad sumnjivim transakcijama.

Oduzimanje predmeta

Član 65.

Ako ima indicija da se nestalost deteta može pripisati organizovanom kriminalu, predsednik Komisije ili predsednik veća, može, pod uslovima i na način predviđen odredbama zakona kojim se uređuje krivični postupak (147 – 151 ZKP), zatražiti od nadležnog organa da naredi oduzimanje predmeta.

Druge mere

Član 66.

Ako ima indicija da se nestalost deteta može pripisati organizovanom kriminalu, predsednik Komisije ili predsednik veća zatražiće od nadležnog javnog tužioca da naredi preduzimanje drugih mera iz zakona kojim se uređuje krivični postupak (čl. 161 – 187 ZKP).

Kad se prema okolnostima može pretpostaviti da je nastupila zastarelost krivičnog postupka, zahtev iz stava 1. ovog člana podnosi plenarna sednica.

Posledice nepostupanja

Član 67.

Ako organi javne vlasti i lica iz čl. 63. do 66. ovog zakona ne dostave dokumenta, ili ne omoguće uvid ili uviđaj ili ne primene mere iz člana 64. ovog zakona, ili ne naredе preduzimanje određenih mera, Komisija će o tome obavestiti Narodnu skupštinu, sa zahtevom da seo ovim pitanjima izjasni, a plenarna sednica može odlučiti da Komisija izda javno saopštenje, navodeći imena odgovornih lica u organu javne vlasti ili pravnom licu.

V ODLUKE I PRAVNA SREDSTVA

Vrste odluka

Član 68.

Veće i plenarna sednica donose odluke u obliku zaključka ili rešenja.

Zaključkom se odlučuje o pritužbi u delu koji se tiče utvrđivanja smrti i sudbine nestalog deteta, a rešenjem o svim ostalim pitanjima.

Zaključak

Sadržina zaključka

Član 69.

Zaključkom se utvrđuje osnovanost ili neosnovanost pritužbe, odnosno postupka pokrenutog po službenoj dužnosti, o tome da li je nestalo dete umrlo, a ako nije, kakva je bila njegova sudbina.

Obaveza pismene izrade

Član 70.

Zaključak se izrađuje u pisanom obliku.

Rešenje kojim se odlučuje o pravičnoj naknadi izrađuje se u pisanom obliku, a ostala rešenja, onda kada je to ovim zakonom predviđeno.

Sastavni delovi zaključka

Član 71.

Pisano izrađeni zaključak sastoji se iz uvoda, izveštaja i obrazloženja.

Uvod sadrži imena i prezimena članova veća, odnosno imena i prezimena članova plenarne sednice, da li je postupak pokrenut pritužbom ili po službenoj dužnosti, ime i prezime lica koje je pokrenulo postupak i dan zaključenja postupka.

U obrazloženju se navode: sadržina pritužbe, odnosno okolnosti na osnovu kojih je postupak pokrenut po službenoj dužnosti (član 32. st. 1. i 5), dokaze koji su izvedeni, činjenice koje su utvrđene i pravila ovog zakona, kao i drugih zakona i propisa koji su primenjeni.

Sadržina izveštaja

Član 72.

Izveštajem veće odlučuje o osnovanosti pritužbe ili postupka pokrenutog po službenoj dužnosti.

Izveštaj sadrži stav veća o tome da je dete umrlo u vreme kada je smrt saopštena.

Smrt deteta mora biti utvrđena sa uverenjem koje isključuje razumnu sumnju.

Ako veće nije steklo uverenje iz stava 3. ovog člana da je dete umrlo u vreme kada je smrt saopštena, utvrdiće da dete nije umrlo u vreme kada je smrt saopštena.

Ako veće stekne uverenje da je dete umrlo kasnije ili da je živo u vreme okončanja postupka, utvrdiće, ako je steklo uverenje koje isključuje razumnu sumnju, okolnosti vezane za kasniji život deteta i mesto nalaženja deteta u vreme okončanja postupka.

Ako veće nije steklo uverenje koje isključuje razumnu sumnju da je dete umrlo kasnije ili da je živo u vreme okončanja postupka i mesto gde se dete nalazi, njegov izveštaj će se sadržati samo utvrđenje iz stava 4. ovog člana. Takav zaključak nosi naziv „privremeni zaključak“.

Dejstva zaključka

Član 73.

Jednom okončan postupak se može ponovo otvoriti:

kad je utvrđeno da je dete umrlo u vreme kada je smrt saopštena (član 72. stav 2) – ako lica koja su ovlašćenja na pokretanje postupka ili Komisija saznaju za nove činjenice ili dokaze koji bi mogli dovesti do zaključka da dete nije umrlo u vreme kada je smrt saopštena;

kad je utvrđeno da dete nije umrlo u vreme kada je smrt saopštena (član 72. Stav 4) – ako lica koja su ovlašćenja na pokretanje postupka ili Komisija saznaju za nove činjenice ili dokaze koji bi mogli dovesti do zaključka da je dete umrlo u vreme kada je smrt saopštena;

kad je utvrđeno da je dete umrlo kasnije ili da je živo u vreme okončanja postupka i kad su utvrđene okolnosti vezane za kasniji život deteta i mesto nalaženja deteta u vreme okončanja postupka (član 72. st. 5) – ako lica koja su ovlašćenja na pokretanje postupka, dete ili Komisija saznaju za nove okolnosti vezane za kasniji život deteta;

kad je donesen privremeni zaključak, postupak će se nastaviti na inicijativu podnosioca pritužbe, kad se sazna za indicije o kasnijem životu deteta.

O ponovnom otvaranju postupka odlučuje plenarna sednica rešenjem, na zahtev učesnika u postupku.

Postupak se ne može ponovo otvoriti kad prođe deset godina od dostavljanja zaključka licima koja su pokrenula postupak, a ako je postupak vođen po službenoj dužnosti, od dana donošenja zaključka.

Postupak okončan privremenim zaključkom može se uvek nastaviti, na predlog lica iz člana 23. st. 2 ovog zakona.

Shodna primena

Član 74.

Odredbe čl. 68. do 73. ovog zakona primenjuju se i onda kada zaključak donosi plenarna sednica.

Donošenje odluka i javno objavljivanje

Član 75.

Zaključci i rešenja donose se većanjem i glasanjem.

Na većanje i glasanje, zapisnik o većanju i glasanju i ostala pitanja od značaja za donošenje zaključka shodno se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak.

Ako se na plenarnoj sednici ne može postići većina, odlučuje glas predsednika Komisije.

Pisano izrađeni zaključak Komisija će objaviti samo ako lica koja su pokrenula postupak to zahtevaju u pisanom obliku, ali ime i prezime deteta za koje je utvrđeno da nije umrlo onda kada je smrt saopštena i za kojeg su saznate kasnije okolnosti njegovog života, kao i mesto nalaženja u vreme okončanja postupka, može biti objavljeno samo ako se dete sa tim saglasi.

Imena i prezimena svedoka, svedoka pokajnika i svedoka stručnjaka, kao i veštaka koji su se odazvali na poziv Komisije i dali iskaz, odnosno nalaz i mišljenje, za koje je Komisija stekla uverenje da su istiniti i profesionalni, se ne objavljuju, ali se mogu objaviti na njihov izričit pisani zahtev.

Imena i prezimena svedoka, svedoka pokajnika i svedoka stručnjaka, kao i veštaka koji se nisu odazvali na poziv Komisije ili nisu dali iskaz iz razloga koji su ocenjeni kao neopravdani, ili su dali iskaz odnosno nalaz i mišljenje, za koje je Komisija stekla uverenje da nisu istiniti i profesionalni, se objavljuju.

Objave iz st. 4. do 6. ovog člana vrše se u „Službenom glasniku Republike Srbije“, kao i u javnim glasilima koja se izdaju za teritoriju cele Republike Srbije.

Ustavna žalba

Član 76.

Protiv zaključka veća ili plenarne sednice koji u sebi sadrže izveštaje iz člana 72. st. 2, 4. i 5. ovog zakona, roditelji nestalog deteta, a ako nijedan roditelj nije živ ili je nesposoban za rasuđivanje, braća i sestre (punokrvni ili polukrvni), odnosno dede i babe nestalog deteta, mogu podneti ustavnu žalbu zbog povrede prava na porodični život ili zbog povrede drugih ljudskih prava određenih Ustavom Srbije i potvrđenim međunarodnim ugovorima.

Na rokove, sadržinu i druga pitanja ustavne žalbe primenjuju se odredbe zakona koji uređuje Ustavni sud Srbije i postupak pred tim Sudom.

Rešenje

Donošenje rešenja o pravičnoj naknadi

Član 77.

Pravo na podnošenje zahteva za pravičnu naknadu imaju roditelji nestalog deteta, a ako nijedan roditelj nije živ, braća i sestre (punokrvni ili polukrvni), odnosno dede i babe nestalog deteta

Kad veće utvrdi da je bilo koje lice iz stava 1. ovog člana preduzimalo mere za ispitivanje sumnje u smrt deteta, obraćalo se organima javne vlasti, kao i ustanovama iz člana 2. tačka 2. ovog zakona, a da ovi nisu odgovarali na zakonom i drugim propisima određen način, ili da opšte nisu odgovarali, ili da su prividno vodili postupak, ili da su prekoračili razumno vreme za okončanje postupka, ili da su na drugi način povredili pravo na porodični život, rešenjem će im odrediti pravičnu naknadu, rukovodeći se, u pogledu visine naknade, praksom Ustavnog suda Srbije i praksom ESLJP.

Pravična naknada se može odrediti i ako je zaključkom utvrđeno da je dete umrlo u vreme kada je smrt saopštena (član 72. st 2), ako veće utvrdi da su nezakonito odbijeni pisani predlozi lica ovlašćenih za pokretanje postupka kojima su tražili razjašnjenja, uvid u dokumentaciju ili proveru dokumentacije, ili kada na njihov pisani predlog uopšte nije dat odgovor ili kada su postavljane prepreke saznanjima o sudbini deteta.

Pravična naknada se određuje u dinarima, sa kamatom u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi.

Ako veće nađe da nisu ispunjeni uslovi iz st. 2. i 3. ovog člana, odbiće zahtev za pravičnu naknadu.

Zahtev za određivanje pravične naknade može biti delimično usvojen.

U postupku radi određivanja pravične naknade ne primenjuju se odredbe zakona koji uređuje parnični postupak o obaveznom prethodnom postupku medijacije po tužbi parnične stranke protiv Republike Srbije, niti odredbe o zastarelosti potraživanja.

Obaveza pismene izrade

Član 78.

Rešenje kojim se obavezuje Republika Srbija da isplati pravičnu naknadu iz člana 77. ovog zakona, ili kojim se predlog za određivanje pravične naknade odbija, izrađuje se u pisanom obliku.

Sastavni delovi rešenja

Član 79.

Rešenje iz člana 77. ovog zakona ima uvod, izreku i obrazloženje.

Uvod sadrži imena i prezimena članova veća, ime i prezime lica koje je pokrenulo postupak i postavilo zahtev za određivanje pravične naknade, podatak o tome da li je Republički javni pravobranilac bio uredno pozivan i da li je prisustvovao ročištima i dan zaključenja postupka.

Izreka sadrži odluku veća o usvajanju i visini pravične naknade, zajedno sa kamatom, ili odluku o odbijanju zahteva za pravičnu naknadu.

Obrazloženje sadrži: navode o sadržini zahteva za određivanje pravične naknade, činjenice na kojima je zahtev zasnovan, podatak o predloženim dokazima, činjenice koje su među učesnicima nesporne, činjenice koje su sporne, dokaze koji su izvedeni radi utvrđivanja prava na pravičnu naknadu i njene visine, ocenu dokaza, činjenice koje je veće utvrdilo, pravna pravila koja su primenjena radi utvrđivanja pravične naknade ili radi odbijanja zahteva za pravičnu naknadu i pouku o pravnom sredstvu protiv rešenja.

Pismeno izrađeno rešenje potpisuje predsednik veća.

Pravno sredstvo protiv rešenja o pravičnoj naknadi

Član 80.

Ako se blagovremeno ne podnese prigovor protiv rešenja veća o pravičnoj naknadi, to rešenje postaje konačno istekom roka za prigovor.

Protiv rešenja o pravičnoj naknadi Republički javni pravobranilac i lica koje je pokrenulo postupak mogu podneti prigovor plenarnoj sednici u roku od osam dana od dana dostavljanja rešenja.

Prigovor se može podneti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, pogrešne pravne ocene ili zbog teške povrede pravila postupka.

Plenarna sednica ispituje da li je prigovor blagovremen i da li je podnesen od ovlašćenog lica, a ako utvrdi da je prigovor neblagovremen ili da je podnesen od lica koje nije ovlašćeno na podnošenje prigovora, odbacuje ga rešenjem kao nedopušten. U takvom slučaju, rešenje veća o pravičnoj naknadi je konačno.

Ako u prigovoru nisu navedeni razlozi, plenarna sednica će ispitivati rešenje veća o pravičnoj naknadi samo u pogledu pravne ocene.

Ako prigovor nije potpisan, predsednik Komisije će pisanim pozivom pozvati podnosioca da ga potpiše, a ako podnosilac ne vrati potpisan prigovor u roku od tri dana od dana dostavljanja poziva predsednika Komisije, plenarna sednica odbacuje prigovor. U takvom slučaju, rešenje veća o pravičnoj naknadi je konačno.

Prilikom ispitivanja prigovora, plenarna sednica, po pravilu, konačno odlučuje o pravičnoj naknadi, a ukida rešenje veća i vraća stvar istom ili drugom veću na ponovno odlučivanje, samo ako se na plenarnoj sednici ne mogu otkloniti teške povrede postupka.

O prigovoru protiv rešenja, plenarna sednica odlučuje rešenjem.

Rešenje plenarne sednice o prigovoru je konačno, izuzev ako je plenarna sednica ukinula rešenje veća i vratila stvar na ponovno odlučivanje.

Poravnanje o pravičnoj naknadi

Član 81.

Lice koje ima pravo na pokretanje postupka i Republički javni pravobranilac mogu pred većem zaključiti poravnanje o pravičnoj naknadi, pod uslovima određenim zakonom kojim se uređuje parnični postupak.

Ako veće oceni da ima uslova za zaključenje poravnanja, može ovlastiti predsednika veća da na posebno ročište pozove lice koje je pokrenulo postupak i Republičkog javnog pravobranioca radi zaključenja poravnanja.

Svojstvo izvršne isprave

Član 82.

Konačno rešenje o pravičnoj naknadi i poravnanje o pravičnoj naknadi zaključeno pred većem, imaju svojstvo izvršne isprave u smislu zakona koji uređuje izvršenje i obezbeđenje.

Javno objavljivanje

Član 83.

Veće ili plenarna sednica mogu odlučiti da se rešenje o pravičnoj naknadi i poravnanje o pravičnoj naknadi javno objave, ako se sa tim saglase lice koje je pokrenulo postupak i Republički javni pravobranilac.

VII MERE OBEZBEĐENJA

Čuvanje određenih dokumenata i predmeta

Član 84.

Predsednik Komisije će u pisanom obliku podneti zahtev predsedniku osnovnog suda na čijem području je sedište Komisije da se dokumenta ili predmeti koji se ne mogu čuvati u arhivi Komisije, polože u sudski depozit.

Troškovi čuvanja u sudskom depozitu isplaćuju se iz budžeta Republike Srbije.

Zabrana uništavanja i otuđenja dokumenata

Član 85.

Učesnicima u postupku ili trećim licima, kao i organima javne vlasti, plenarna sednica će rešenjem zabraniti uništavanje, otuđenje ili drugo raspolaganje ili upotrebu dokumenata ili predmeta, za koje je verovatno da se kod tih lica ili organa nalaze, a mogli bi biti od značaja za postupke za koje je Komisija nadležna.

Rešenje plenarne sednice iz stava 1. ovog člana, u pisanom obliku, dostavlja se licima odnosno organima iz stava 1. ovog člana i objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

Rešenjem iz stava 1. ovog člana upozoravaju se lica i organi iz stava 1. ovog člana da postupanje protivno rešenju plenarne sednice može izazvati njihovu krivičnu ili prekršajnu odgovornost.

Zahtev za privođenje i zadržavanje

Član 86.

Predsednik Komisije, na osnovu rešenja plenarne sednice, upućuje nadležnom organu unutrašnjih poslova zahtev da se određeno lice privede i zadrži do 48 sati, uz

istovremeno podnošenje krivične prijave, ako plenarna sednica oceni da ima osnova za sumnju da je u vezi sa postupkom pred većem ili plenarnom sednicom učinjeno krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti.

Istovremeno sa podnošenjem zahteva iz stava 1. ovog člana, predsednik Komisije podnosi krivičnu prijavu i nadležnom javnom tužiocu, obaveštavajući ga o podnesenom zahtevu za privođenje i zadržavanje.

U hitnim slučajevima, predsednik Komisije može preduzeti radnje iz st. 1. i 2. ovog člana, bez rešenja plenarne sednice, ali je dužan plenarnu sednicu obavestiti o preduzetim merama u roku od 24 sata.

Predlog za oduzimanje putne isprave

Član 87.

Predsednik Komisije, na osnovu rešenja plenarne sednice upućuje nadležnom organu predlog za oduzimanje putne isprave, pod uslovima i u postupku određenim zakonom koji uređuje krivični postupak.

U hitnim slučajevima, predsednik Komisije može preduzeti radnje iz stava 1. ovog člana, bez rešenja plenarne sednice, ali je dužan plenarnu sednicu obavestiti o preduzetim merama u roku od 24 sata.

Javni oglas

Član 88.

Predsednik Komisije, na predlog veća ili plenarne sednice objavljuje oglas u „Službenom listu Republike Srbije“, kao i u javnim glasilima koja se izdaju za celo područje Republike Srbije, kojim poziva sva lica kojima je bilo šta poznato o rođenju, smrti ili kasnijoj sudbini nestalog deteta.

U oglasu se naročito navode: vreme, mesto i ustanova u kojoj je dete rođeno, imena i prezimena roditelja, ako se oni sa tim saglase, podaci o smrti deteta i načinu na koji su ti podaci saopšteni, podaci o upisima rođenja i smrti deteta, indicije koje izazivaju sumnju u smrt deteta, saopštenje o položaju svedoka, svedoka stručnjaka i svedoka pokajnika i ostali podaci i objašnjenja koji su od značaja za vođenje postupka pred Komisijom.

VIII ODREDBE OD KAZNENOG I DISCIPLINSKOG ZNAČAJA

Kaznena odgovornost

Član 89.

Predsednik Komisije, po svojoj inicijativi, ili na predlog člana Komisije, zamenika člana Komisije, veća ili plenarne sednice, podnosi nadležnom organu krivičnu ili prekršajnu prijavu kad nađe da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično delo ili prekršaj u toku postupka pred Komisijom.

Namerni propust predsednika Komisije da podnese prijavu iz stava 1. ovog člana predstavlja razlog za razrešenje.

Upućivanje predloga organu, pravnom licu ili komori

Član 90.

Kad veće ili plenarna sednica donesu zaključak sa izveštajem iz člana 72. st. 2, 4. i 5. ovog zakona, predsednik Komisije podneće predlog da se ispita disciplinska ili profesionalna odgovornost lica koja su povezana sa nestalošću deteta, odnosno da se razmotri važenje licence određenim licima, ako ta lica nisu bila dostupna radi saslušanja u svojstvu svedoka, svedoka stručnjaka ili svedoka pokajnika.

Predsednik Komisije će postupiti na način predviđen u stavu 1. ovog člana i kad veće ili plenarna sednica utvrdi da je svedok, svedok stručnjak ili svedok pokajnik odbio da da iskaz, a razlozi odbijanja su bili neopravdani ili ako veće, odnosno plenarna sednica stekne uverenje da svedok, svedok stručnjak ili svedok pokajnik nije govorio istinu ili je njegov iskaz protivan pravilima profesije (član 47. st. 5, član 48. st. 5, član 50. st. 9), kao i kad veće ili plenarna sednica utvrdi da veštak nije postupio po uputstvu za veštačenje (član 54).

IX PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Stupanje na snagu i primena

Član 91.

Ovaj zakon stupa na snagu osam dana po objavljivanju u „Službenom glasniku Republike Srbije“, a počinje da se primenjuje protekom roka od 90 dana od dana stupanja zakona na snagu.

Izbor članova, zamenika članova i predsednika Komisije

Član 92.

Narodna skupština će izabrati članove Komisije, zamenike članova i predsednika Komisije u roku od 50 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Komisija se konstituiše kad bude izabrano šest članova komisije, dva zamenika člana i predsednik Komisije.

Puni broj članova i zamenika članova biće izabran najkasnije u roku od 80 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Alternativa uz st. 3: Ovaj stav se briše, ako se prihvati osnivanje PJ.

Najmanje jedna trećina stručnog osoblja će biti imenovana u roku od 80 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, na osnovu privremene sistematizacije poslova i zadataka koju će izraditi Komisija odmah po izboru i konstituisanju.

Stalna sistematizacija poslova i zadataka se usvaja u roku od jedne godine od stupanja ovog zakona.

Poslovnik o radu Komisije, Komisija će doneti u roku od 20 dana od dana izbora i konstituisanja.

Uredba o osnivanju Posebne jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova

Član 93.

Uredbu o osnivanju i delokrugu rada Posebne jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova, Vlada Republike Srbije će doneti u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, a najmanje jedna trećina jedinice biće popunjena u roku od 30 dana od dana objavljivanja uredbe u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

Alternativa: ovaj član se briše ako se odustane od formiranja Posebne jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova.

Sedište, obeležja i pečat Komisije

Član 94.

U roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, Narodna skupština će odrediti i osposobiti prostorije i opremu neophodne za početak rada Komisije.

Na osnovu ovog Zakona, Narodna skupština će posebnom odlukom odrediti naziv, skraćeni naziv, obeležja, kao i oblik i sadržinu pečata Komisije.

Stručna i tehnička pomoć za početak rada Komisije

Član 95.

Posle izbora članova, zamenika članova i predsednika Komisije iz člana 92. st. 2. ovog zakona, Zaštitnik građana, Poverenik za ravnopravnost i Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti će, na osnovu pisanog sporazuma koji će zaključiti u roku od 30 dana od stupanja na snagu ovog zakona, organizovati stručnu i tehničku pomoć za pripremu akata Komisije i početak njenog rada.

Stručna i tehnička pomoć iz stava 1. ovog člana trajeće najduže jednu godinu od stupanja na snagu ovog zakona.

Odnos prema drugim postupcima

Član 96.

Stupanje na snagu i primena ovog zakona ne utiču na postupke koji se povodom povrede prava povezanih sa predmetom ovog zakona vode pred Ustavnim sudom Srbije ili pred drugim sudovima ili organima javne vlasti.

Lica ovlašćena na podnošenje pritužbe (član 23. st. 2) mogu podneti pritužbu Komisiji i kad povodom istog događaja teče postupak pred organima iz stava 1. ovog člana, s tim što su dužni da, prilikom podnošenja pritužbe, obaveste Komisiju o tim postupcima

OBRAZLOŽENJE

Uopšte

Ustavni osnov: čl. 97. tač. 10. U vezi sa čl. 16 st. 2, čl. 22. st. 1, 64. st. 2. Ustava Republike Srbije

Međunarodnopravni osnov: Presudom Evropskog suda za ljudska prava (dalje. ESLJP) donesenoj po pritužbi br. 21794/08, u predmetu *Zorica Jovanović protiv Srbije*, koja je postala konačna 9. septembra 2013. godine, pored individualne zaštite podnosiocu pritužbe, ESLJP je propisao obavezu *opšteg karaktera* koja tereti državu Srbiju. Obaveze Republike Srbije, po ovoj presudi sastoji se u tome da: (1) u roku od *jedne godine* od dana konačnosti ove presude, (2) preduzme *sve potrebne mere radi ustanovljavanja mehanizma* namenjenog da (3) obezbedi *pojedinačne odgovore, svim roditeljima čija je situacija ista ili dovoljno slična* situaciji podnosioca pritužbe.

Rok za izvršenje presudom ustanovljene obaveze Republike Srbije ističe 9. septembra 2014. godine.

„Sve odgovarajuće mere“, prema izričitoj naredbi sadržanoj u tač. 6. izreke ove presude, treba tumačiti u smislu koji ESLJP bliže definiše u paragrafu 92. ove presude: **“U smislu onoga što je gore rečeno, kao i imajući u vidu značajan broj potencijalnih aplikanata, tužena država mora, u roku od jedne godine od kada presuda postane konačna u smislu čl. 44 § 2 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (dalje: EK), preduzeti sve odgovarajuće mere, a poželjno je putem donošenja posebnog zakona (*lex specialis* – vidi izveštaj Zaštitnika građana od 29. jula 2010. godine u paragrafu 29, gore), da bi obezbedila ustanovljavanje mehanizma koji je namenjen tome da pruži individualne odgovore svim roditeljima čija situacija je ista ili dovoljno slična situaciji podnosioca ove pritužbe (vidi paragraf 26, gore). Taj mehanizam će nadgledati nezavisno telo, sa odgovarajućim ovlašćenjima, podobnim da pruže verodostojne odgovore o sudbini svakog deteta i (podobnim) da dodeli adekvatnu kompenzaciju koja (tome) odgovara.“**

Roditelji koji se mogu koristiti mehanizmima iz prethodne tačke moraju biti u istoj ili dovoljno sličnoj faktičkoj situaciji kao podnosilac pritužbe u ovoj pravnoj stvari, što je ESLJP bliže objasnio u paragrafu 23 svoje presude: “Godine 2005. stotine roditelja u istoj situaciji kao podnosilac pritužbe, naime oni čije su novorođene bebe “nestale” na osnovu navodne smrti u bolničkim ustanovama, naročito u sedamdesetim, osamdesetim i devedesetim godinama (XX veka), obratile su se Parlamentu Srbije tražeći odgovor.”

Zakon, kao način izvršenja obaveza Srbije iz presude ESLJP: Budući da ustanovljavanje „mehanizma“ određenog presudom ESLJP, podrazumeva nadležnosti: (1) da se svakom pojedinom roditelju pruži odgovor o sudbini nestalog deteta i da se roditelji obeštete zbog povrede prava na porodični život; (2) da podrazumeva

ustanovljavanje nezavisnog tela koje će kontrolisati i sprovoditi mehanizam; (3) pravila postupka koja će primenjivati kao i način izvršenja obaveza – neophodno je doneti zakon a ne podzakonski akt. To proističe naročito iz odredbe čl. 97. Ustava Republike Srbije koji uređuje nadležnosti Republike Srbije a u tač. 10, pored ostalog, Republici Srbiji izričito stavlja u nadležnost brigu o deci. Obaveza da se „mehanizam“ uspostavi zakonom ne proističe iz presude ESLJP, već iz Ustava Republike Srbije. Presuda se, kao na preporučiv način uspostavljanja „mehanizma“, pozvala na Izveštaj Zaštitnika građana od 29.07.2010. godine, De. broj 12443, koji je izrično preporučio da se navedena pitanja uredi u obliku posebnog zakona.

U svom Izveštaju, Zaštitnik građana potrebu donošenja posebnog zakona obrazlaže ovako:

„U pogledu propusta u zakonitosti i pravilnosti rada organa javne vlasti i javnih službenika koje je uočio, Zaštitnik građana mora da konstatuje da ne može voditi formalan postupak i zahtevati bilo čiju odgovornost s obzirom na odredbe Zakona o Zaštitniku građana koje isključuju mogućnost retroaktivnog vršenja nadležnosti ovog organa za period u kome su se uočeni propusti dešavali.

Međutim, pojedine manjkavosti u procedurama postoje i danas, te zbog toga ZG u okviru ovog izveštaja daje preporuke kako bi se one u najkraćem roku otklonile, a sa njima i mogućnost da se u Republici Srbiji dese novi neizvesni slučajevi „nestalih beba“. Istovremeno, radi poštovanja prava članova porodica tzv. „nestalih beba“ i dostojanstva društva koje ne bi trebalo da dozvoli da na ovako potresno ljudsko pitanje izostane autoritativan konačni odgovor, Zaštitnik predlaže da Narodna skupština donese poseban zakon kojim bi bilo omogućeno utvrđivanje konačne istine u ovim slučajevima.“

Polazni zaključak Zaštitnika građana u ovom izveštaju glasi:

„Prikupljeni podaci, ostvaren neposredan nadzor i dobijene informacije od državnih organa, ne daju dovoljno osnova za zaključak da li su deca tri pritužilje, koje su se u 2009. godini obratile Zaštitniku građana, zaista preminula nakon rođenja, odnosno tokom porođaja, ili je došlo do nezakonitog oduzimanja dece od majki.“

Područje koje treba urediti ovim zakonom, na osnovu izveštaja Anketnog odbora Narodne skupštine i na osnovu presude ESLJP: U izradi izveštaja Zaštitnik građana je pošao od rezultata rada Anketnog odbora Narodne skupštine Republike Srbije. Anketni odbor Narodne skupštine je, kao radno telo, formiran 20.07.2005. godine, na osnovu Odluke Narodne skupštine Republike Srbije. Povod je bio obraćanje Skupštini više stotina roditelja koji su tvrdili da ne mogu da pronađu podatke o novorođenoj deci izražavajući sumnju da su im deca ukradena. Anketni odbor (dalje: Odbor) je saslušao predstavnike roditelja, a na javni razgovor se odazvalo i 38 lica iz različitih oblasti (zdravstvene ustanove, MUP, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo pravde, uprave jedinica

lokalne samouprave, javna preduzeća, ustanove socijalne zaštite, javna tužilaštva, sudovi). U izveštaju Odbora utvrđeno je da ni u jednom od krivičnih postupaka koji su bili u toku, povodom sumnje da novorođenčad za koju se tvrdilo da su umrla, nije bilo izgleda da se podigne optužnica, odnosno nije bilo dovoljno dokaza da bi postojali osnovi sumnje da je neko lice učinilo neko od krivičnih dela na koje su upućivali roditelji. Takođe, iako je u nekoliko slučajeva određeno veštačenje putem DNK analize, ni jedan od tih slučajeva nije potvrđen.

Nakon sprovedenog postupka, Odbor je zaključio da su u radu zdravstvenih ustanova, matičnih službi i nadležnih ministarstava postojali ozbiljni propusti koji su opravdano izazvali sumnju roditelja u istinitost saopštenih im činjenica da su im deca preminula nakon porođaja, odnosno da su mrtvorodena. Odbor je takođe ukazao na problem nastupanja zastarelosti krivičnog gonjenja, čime se sprečava utvrđivanje istine.

Anketni odbor dao je sledeći predlog mera: (1) izvršiti deblokadu rada MUP i pravosudnih organa; (2) formirati specijalizovanu jedinicu MUP sa mandatom da detaljno istraži sve slučajeve u vezi sumnje roditelja da su im deca nestala iz porodilišta; (3) otkloniti institut zastarelosti krivičnog gonjenja izmenom odgovarajućih zakona; (4) uspostaviti nadležnosti specijalnog tužilaštva i specijalnog suda za borbu protiv organizovanog kriminala u ovim slučajevima; (5) ustaliti vršenje redovnog nadzora nad vođenjem, čuvanjem i arhiviranjem medicinske dokumentacije; (6) jasno definisati procedure u slučaju smrti novorođenog deteta; (7) uspostaviti redovan nadzor nad radom matičnih službi i (8) usvojiti zakon o DNK registru.

Izveštaj o radu Anketnog odbora Narodna skupština Republike Srbije usvojila je na sednici trećeg vanrednog zasedanja u 2006. godini, 14.07.2006. godine. Radi postupanja po nalazima i preporukama iz ovog usvojenog izveštaja, Narodna skupština je 5. maja 2010. godine oformila posebnu Radnu grupu. Njen zadatak je bio da oceni situaciju i predloži izmene zakonodavstva. Ova Radna grupa je 28. decembra 2010. godine podnela svoj izveštaj Skupštini. Posle detaljne analize važećeg, već izmenjenog zakonodavstva, ona je zaključila da izmene nisu neophodne, izuzev u vezi sa prikupljanjem i korišćenjem medicinskih podataka, ali da se već i priprema nacrt Zakona o evidencijama u oblasti zdravstva. Radna grupa je, između ostalog, posebno primetila da član 34. Ustava onemogućava produženje roka zastarelosti za krivično gonjenje u vezi sa krivičnim delima počinjenim u prošlosti ili, zapravo, uvođenje novih, ozbiljnijih krivičnih dela i/ili oštrijih kazni za primenu u vezi sa tim delima. Postojeći Krivični zakonik, međutim, već predviđa nekoliko krivičnih dela od značaja za ovu oblast, a novi Zakon o zdravstvenoj zaštiti utvrđuje detaljan postupak koji onemogućava da se iz bolnica od roditelja nezakonito oduzmu njihova novorođenčad.

ESLJP u svojoj presudi Jovanović protiv Srbije, daje sledeću ocenu zakonodavstva i postupaka državnih organa republike Srbije, primenjujući svoje standarde:

„2. Ocena Suda

68. Obostrano uživanje roditelja i deteta u zajedničkom društvu predstavlja osnovni element "porodičnog života" u smislu člana 8. Konvencije (vidi, među mnogim drugim autoritetima, *Monory protiv Rumunije i Mađarske*, broj 71099/01, stav 70, 5. april 2005. godine).

69. Suštinski cilj člana 8. je da pojedinca zaštiti od proizvoljnog mešanja javnih vlasti. Međutim, ovoj odredbi mogu biti svojstvene i dodatne pozitivne obaveze koje se protežu, između ostalog, na delotvornost istražnih postupaka u vezi sa porodičnim životom (vidi, *mutatis mutandis* i u kontekstu "privatnog života", *M.C. protiv Bugarske*, broj 39272/98, st. 152 i 153., ECHR 2003 XII).

70. U predmetu *Varnava* (citiran u gornjem tekstu) Veliko veće je, mada u kontekstu člana 3. utvrdilo sledeće:

Pojava nestanaka nameće poseban teret rođacima nestalih lica koji ne znaju za sudbinu njihovih voljenih i trpe patnju neizvesnosti... Suština povrede nije u tome da je došlo do ozbiljne povrede ljudskih prava u vezi sa nestalim licima; ona je u reakcijama i stavovima organa na ovu situaciju kada im se na to skrene pažnja... ostali relevantni faktori uključuju... obim u kome je član porodice bio svedok događaja u pitanju, uključenost člana porodice u pokušaje da dobije informacije o nestalom licu... Utvrđivanje takve povrede nije ograničeno na slučajeve gde je utvrđeno da je tužena država odgovorna za nestanak... ali može da nastane kada organi ne odgovore na zahtev rođaka za informacijama ili se na njihovom putu ispreče prepreke, ostavljajući im da snose glavni udar napora da se otkriju neke činjenice, što se može smatrati iskazivanjem flagrantnog, trajnog i bezosećajnog zanemarivanja obaveze da se utvrdi gde je i kakva je sudbina nestalog lica.

Sud smatra ove stavove široko primenjivim, *mutatis mutandis*, na sam specifičan kontekst pozitivnih obaveza prema članu 8. u konkretnom predmetu.

71. Imajući ovo u vidu i ako se vratimo na konkretan slučaj, primećuje se da telo sina podnositeljke predstavke nikada nije predato ni podnositeljki predstavke ni njenoj porodici, i da uzrok smrti nije nikada utvrđen (vidi st. 22. i 14. u gornjem tekstu, tim redom). Podnositeljka predstavke dalje uopšte nije dobila izveštaj o obdukciji niti je obavestena kada je i gde njen sin navodno sahranjen, a njegova smrt nije nikada zvanično prijavljena (vidi st. 22. i 15. u gornjem tekstu, tim redom). Krivična prijava koju je podneo suprug podnositeljke predstavke izgleda da je takođe odbačena bez odgovarajućeg razmatranja (vidi stav 17. u gornjem tekstu), a podnositeljka predstavke i dalje nema pouzdane informacije o tome šta se desilo njenom sinu.

72. Štaviše, Sud primećuje da su i sami organi tužene države potvrdili, u raznim prilikama pošto je Srbija ratifikovala Konvenciju, da: (a) je osamdesetih godina prošlog veka bilo ozbiljnih manjkavosti u važećem zakonodavstvu, kao i u postupcima pred raznim državnim telima i zdravstvenim organima; (b) nije bilo doslednih zakonskih propisa o tome kako bi trebalo da se postupa u situacijama kada novorođenče umre u bolnici; (v) preovlađujuće lekarsko mišljenje je bilo da bi roditelje trebalo poštediti duševnog bola sahranjivanja svog novorođenčeta, zbog čega je bilo sasvim moguće da su neki parovi bili namerno lišeni te mogućnosti; (g) ova situacija je opravdala sumnje/brige roditelja zbog toga šta se stvarno desilo sa njihovom decom, pa se prema tome ne bi moglo isključiti da su bebe u pitanju zaista nezakonito oduzete od njihovih porodica; (d) reakcija tužene države u periodu između 2006. godine i 2010. godine i sama je bila neadekvatna; (đ) roditeljima prema tome ostaje pravo da saznaju istinu o tome kakva je stvarna sudbina njihove dece (vidi st. 26-29. u gornjem tekstu).

73. Najzad, uprkos nekoliko naizgled obećavajućih zvaničnih inicijativa između 2003. godine i 2010. godine, izveštaj radne grupe dostavljen Skupštini Srbije 28. decembra 2010. godine je zaključio da postojećem, već izmenjenom zakonodavstvu, nisu potrebne nikakve izmene, izuzev u vezi sa prikupljanjem i upotrebom medicinskih podataka. U tim okolnostima, jasno je da je to samo poboljšalo situaciju *pro futuro*, ali roditeljima u sličnoj situaciji nije ništa delotvorno ponuđeno, uključujući i podnositeljku predstavke, koja je u prošlosti pretrpela opisanu patnju (vidi st. 30. i 31. u gornjem tekstu).

74. Gore navedena razmatranja su dovoljna da Sudu omoguće da zaključi da je podnositeljka predstavke pretrpela trajnu povredu prava na poštovanje njenog porodičnog života usled toga što joj tužena država u kontinuitetu nije pružala pouzdane informacije o sudbini njenog sina.

75. Prema tome, došlo je do povrede člana 8. Konvencije.“

Pojedinačno

Naziv Zakona: Kao osnovni, predložen je naziv „Zakon o istraživanju položaja nestale novorođenčadi“, zato što neposredno odražava i sadržinu nacrtu zakonskog teksta i cilj njegovog donošenja. Alternativno predloženi naziv „Zakon o izvršenju obaveza Republike Srbije iz presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Zorica Jovanović protiv Srbije br. 21794/08“ upućuje da se radi o zakonu kojim Republika Srbija treba da ispuni obavezu koju joj je naložio Evropski sud za ljudska prava (dalje. ESLJP). On je manje podesan od osnovnog naziva, jer indicira da je reč ne o posebnom, već o pojedinačnom zakonu, što ne odgovara ni sadržini zakona (jer se on

primenjuje ne samo na jedan, već na neodređeni broj sličnih slučajeva), kao ni sadržini opšte obaveze koja, po presudi ESLJP tereti Republiku Srbiju.

I OPŠTE ODREDBE

Član 1: Normativno uređenje sadržine zakonskog teksta otpočinje odredbom o pravnom izvršenju obaveze koju je naložio ESLJP. Ta obaveza, međutim, za razliku od većine obaveza državama koje nalaže ESLJP, nije pojedinačnog, već generalnog karaktera i sastoji se u uspostavljanju „mehanizma“ za istraživanje sudbine nestale dece i za određivanje pravične naknade zbog povrede jednog ljudskog prava. Svaki pravni „mehanizam“ podrazumeva nadležni organ ili telo, postupak pred njim, pravni značaj odluka koje donosi i kontrolu tih odluka. Tome je posvećeno indikativno nabrojanje u tačkama 1. do 5. ovog člana.

Član 2:

Tač. 1: Budući da je pojam „nestalo dete“ jedan od ključnih pojmova ovog zakonskog teksta, on je morao biti zakonski definisan, što je moguće preciznije, ali, ipak, ne sasvim kruto. Bitni elementi za definiciju jesu: (a) rođenje deteta u bolnici, što isključuje decu rođenu na drugim mestima; (b) saopštavanje smrti deteta određenim licima (to su redovno roditelji, ali ne uvek samo oni); (c) izostajanje pokazivanja posmrtnih ostataka deteta određenim licima; (d) izostajanje ili neodređenost saopštenja o mestu sahranjivanja posmrtnih ostataka deteta; (e) upisi u matične knjige i uvidi u obdukcione zapisnike koji ne otklanjaju razumnu sumnju u smrt deteta; (f) vreme rođenja deteta kao ograničenje *rationae temporis* na 1970. godinu, pri čemu ovo vremensko ograničenje može biti sporno, zbog čega je i naznačeno, jer se, bar u medijima pojavljuju informacije da je sličnih slučajeva i sumnji bilo krajem šezdesetih godina XX veka.

Tač. 2: Primena zakona je ograničena na rođenje deteta u bolnici čiji je osnivač država, autonomija ili lokalna samouprava, jer država ne može odgovarati za radnje i propuste privatnih bolnica, niti za porođaje u vanbolničkim uslovima.

Tač. 3: Način formulisanja „istraživanja sudbine nestalog deteta“ usmerava radnje tela i „mehanizama“ najpre na to da se smrt deteta utvrdi sa stepenom uverenja (oblik saznanja) koji isključuje ne svaku moguću, već razumnu sumnju, tj. sumnju koju bi, pri datim okolnostima, mogao imati prosečan čovek. Ako se ne stekne uverenje da je dete umrlo, onda se zadatak tela i „mehanizma“ usmerava na istraživanje činjenica šta se sa detetom, za koje nema dovoljnog uverenja da je umrlo, dalje događalo – da li je u pitanju individualni akt ili organizovana radnja oduzimanja deteta.

Tač. 4: „Ista ili dovoljno slična činjenična situacija“ jeste sintagma koju doslovce određuje presuda ESLJP. Da bi se definisala „slična činjenična situacija“ moraju se odrediti bitni činjenični i pravni elementi, a ovde su uzeti u obzir: (1) način saopštavanja smrti deteta, (2) ponuda ili izostajanje ponude da se pokažu posmrtni ostaci deteta, (3) saznanje ili izostanak saznanja o sahranjivanju posmrtnih ostataka deteta, (4) verodostojnost upisa smrti deteta u matične knjige, (5) postojanje i sadržina obdukcionog zapisnika i (6) ocene osnovanosti sumnje roditelja i drugih lica da dete nije umrlo. Nabranje nije iscrpno (taksativno), već primera radi (indikativno), budući da je dodata i reč „slično“ za slučaj da se iznesu tvrdnje o specifičnim okolnostima pojedinog slučaja.

Tač. 5: Reč je o roditeljima koji sumnjaju da je njihovo dete umrlo. Definicijom prirodnog roditeljstva, isključuju se eventualni adoptivni (po usvojenju) ili tazbinski (na osnovu zaključenog braka) srodnici kao podnosioci pritužbe Komisiji.

Tač. 6: Upotrebljena je reč „pritužba“, a ne tužba (što bi ukazivalo na pokretanje parničnog postupka, a ovaj postupak to nije); ne treba upotrebiti ni reč „predlog“, jer bi ona mogla ukazivati na vanparnični postupak, a ovaj to nije; ne treba upotrebiti ni reč „optužba“, koja bi ukazivala na kazneni postupak, a ovaj ni to nije. Reč pritužba se koristi kao srpska verzija označavanja radnje kojom se pokreće postupak pred ECHR i namenjena je zaštiti ljudskih prava.

Tač. 7: Zakon je namenjen istraživanju sudbine nestale dece. Zato je bilo neophodno da se definiše pojam „istražnih radnji“. U ovoj tački je on široko određen, jer ne obuhvata samo radnje „tela“ i „mehanizma“ koje zakonski tekst neposredno uređuje, nego i pomoćnih organa.

Tač. 8: „Zaključkom“ se odlučuje o osnovnom zahtevu kako iz presude ESLJP, tako i o zahtevima roditelja koji su do sada predloženi Narodnoj skupštini, Zaštitniku građana, Ustavnom sudu i ESLJP – to je zahtev za istraživanje smrti, a ako se ona ne utvrdi sa uverenjem koje isključuje razumnu sumnju, onda zahtev za utvrđivanje šta se sa detetom zapravo dogodilo. Ne bi bilo ispravno upotrebiti reč „presuda“, jer ovom zaključku, po prirodi stvari mora nedostajati stabilnost koju presudi daje pravnosnažnost: ako neka odluka nije podobna za materijalnu pravnosnažnost, nije ispravno nazvati je presudom. Pravna nestabilnost ove odluke naročito se vidi u čl. 72. i 73. ovog zakonskog teksta. Kad je u pitanju dosuđivanje pravične naknade, opravdano je da se ta odluka označi kao „rešenje“.

Tač. 9: Mere obezbeđenja, u smislu ovog zakonskog teksta, predstavljaju kombinaciju instituta obezbeđenja dokaza i privremenih mera, uz dodatne prinudne mere, konstruisane po uzoru na odgovarajuće mere iz Zakonika o krivičnom postupku.

Tač. 10: „Organ javne vlasti“ je široko definisan, jer najpre obuhvata tela i funkcionere koji nisu organi (npr. Poverenici, Posebna jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova (dalje: PJ MUP ili samo PJ), a odnosi se i na pojedince u institucijama koje su u celini ili delimično pod kontrolom državne vlasti ili pod kontrolom teritorijalne autonomije ili lokalne samouprave.

Član 3: Stavom 1. ovog člana određuje se prostorno, a stavom 2. vremensko važenje ovog zakonskog teksta; moguće je da su ove odredbe suvišne, s obzirom na sadržinu čl. 2, ali nema smetnji da budu ponovljene, zato što je čl. 2 posvećen definisanju zakonskih pojmova, makar iz sistematizacijskih razloga. Sumnja povodom 1970. godine, kao ograničenje *rationae temporis*, ostaje i ovde, (Videti obrazloženje uz čl. 2. tač. 1.) Treći stav određuje personalno važenje zakona (*rationae personae*). Ako je pogrešno utvrđeno očinstvo ili materinstvo nestalog deteta, takva presuda, iako pogrešna, važi: pravni odnos uspostavljen njome, iako ne odražava prirodni odnos, deluje. Ako se istraživanjem utvrdi stvarno prirodno roditeljstvo, prava i obaveze konstituisane presudom o utvrđivanju očinstva ili materinstva ostaju na snazi, a pitanje na koje zakonski tekst ne odgovara i ne može odgovoriti, glasi: ako se utvrdi nesumnjivo da je nestalo dete „proglašeno“ prirodnim detetom nekog drugog, roditelji će istinu saznati po okončanju postupka. Njihova je stvar (pravno slobodan prostor) da li će to što su saznali saopštiti detetu koje je uvereno da su mu roditelji druga lica.

Član 4: U ovoj odredbi sadržana su opšta načela zakonskog teksta: (1) ispunjavanje međunarodnih obaveza Republike Srbije u dobroj veri; (2) poverljivost podataka saznatih u postupku, kao princip od koga ima odstupanja u nekim odredbama i (3) najbolji interes deteta, nezavisno od toga koliko bi godina ono imalo u vreme vođenja postupka.

Prvo načelo proističe iz odredbi čl. 18. st. 3. Ustava Republike Srbije, koji glasi:

(1) „Odredbe o ljudskim i manjinskim pravima tumače se u korist unapređenja vrednosti demokratskog društva, saglasno važećim međunarodnim standardima ljudskih i manjinskih prava, kao i praksi međunarodnih institucija koje nadziru njihovo sprovođenje.“

(2) Odnos poverljivosti postupka i njegove javnosti detaljnije su uređeni u delu zakona koji se odnosi na tok postupka i na dokazivanje.

(3) Standard „najbolji interes deteta“ je prihvaćen u pozitivnom pravu Srbije, kao i u međunarodnim dokumentima koji su ratifikovani i važe u Srbiji, a ovde mu ima mesta, iako bi nestala deca, ako su uopšte živa, danas u većini slučajeva, bili odrasli ljudi – zato što se sumnja odnosi na početak i mogući brzi kraj njihovih života.

II TELA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Član 5: Centralno nadležno telo ovog zakonskog teksta jeste „Komisija za istraživanje sudbine nestale novorođenčadi“. S obzirom na zadatak koji ima, a koji je određen u presudi *Jovanović protiv Srbije*, tj. da jemči nezavisan i samostalan „mehanizam“ za istraživanje šta se sa „nestalom decom“ (videti čl. 2. tač. 1) zapravo dogodilo, centralno telo treba da ima svojstva koja se u čl. 6. st. 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (dalje: EK) pripisuje pojmu „nezavisnog tribunala“: telo mora biti osnovano zakonom, mora biti nezavisno od izvršne vlasti, a od legislativne bi smelo zavisiti utoliko što legislativna vlast definiše zakon na osnovu koga deluje, te mora biti samostalno u svom radu, što znači da se podvrgava samo priznatim izvorima prava. Ovo telo je moglo biti nazvano i „Tribunal“, ali naziv ne prejudicira karakter tela: odlučujući je njegov zakonski položaj. Da bi se olakšalo delovanje tog tela u tehničkom i organizacionom pogledu, ono bi moglo biti praćeno i pomoćnim telima poput PJ MUP, čije je osnivanje preporučeno u izveštaju Anketnog odbora (još 2006. godine), zajedno sa proširenjem nadležnosti specijalnog tužioca za organizovani kriminal i specijalnog odeljenja suda za organizovani kriminal. Međutim, ova preporuka Anketnog odbora nije izvršena. Osnivanje PJ MUP bi moglo koristiti radu Komisije, ako mi ova jedinica bila specijalizovana, ako bi postupala po nalogima Komisije, a ne po nalogima izvršne vlasti i ako bi bila operativna. Ako se od nje ne može očekivati takvo postupanje, bolje ne osnivati je. Odluka nije čisto pravna, već pravno-politička. Otuda je većina alternativa uz pojedine odredbe ovog zakonskog modela vezana za odluku od osnivanju PJ MUP.

Članovi 6 – 8 i čl. 10: Odredbama o nadležnosti za izbor, a posebno onim za predlaganje, nastojalo se da se Komisija ne prepusti u celosti jednom političkom organu kakav je Narodna skupština, već da značajnu ulogu i uticaj imaju bilo nezavisni državni organi (Zaštitnik građana), bilo nezavisna tela (Poverenik za ravnopravnost, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu prava ličnosti), koji su specijalizovani za zaštitu ljudskih prava. Takva raspodela nadležnosti bi pogodovala nezavisnosti i samostalnosti Komisije. Broj članova i broj veća bitno zavise od odluke da li će se formirati PJ MUP.

Član 9: Odredba ima delom tehnički, a delom statusni karakter.

Članovi 11 – 16: Odredbe se odnose na unutrašnju organizaciju Komisije. Centralna tela su plenarna sednica i veća koja imaju i ovlašćenja odlučivanja, a plenarna sednica posebno, obavezu ujednačavanja prakse. Takođe, definišu se stručni uslovi i uslovi dostojnosti za članstvo u Komisiji i za predsedavanje Komisijom. Članovi se biraju bez ograničenja mandata, a predsednik na vreme od 6 godina. Ne treba svi članovi Komisije da budu pravnici – stručnjaci ostalih profila mogu, u korelaciji sa pravnicima, odlučno da

doprinesu ispunjenju zadataka Komisije. Bitno je da se radi o ljudima koji uživaju javno poverenje. Postupak njihovog predlaganja i izbora mora biti javan.

Članovi 17 – 19: Prestanak funkcije po samom zakonu, kao i usled razrešenja uređeni su kombinacijom pravila koja važe za sudije i međunarodnih standarda sa članove nezavisnih tela.

Član 20: Kao što je već naglašeno, broj veća i broj članova Komisije zavisi od osnivanja PJ MUP. U svakom slučaju (što zavisi od toga da li, usled protoka vremena jeste ili nije nastupila zastarelost krivičnog gonjenja), jedno veće se mora baviti slučajevima u kojima ima indicija da je izvršeno krivično delo i da nije nastupila zastarelost. Metode kojima se takvo veće može služiti efikasnije su od metoda koji su upotrebljivi u slučajevima u kojima ima indicija da je nastupila zastarelost krivičnog gonjenja. To se dobro vidi, na primer, u odredbama čl. 48. ovog zakonskog modela.

Član 21: Odredbe o razlozima za izuzeće preciznije su definisane u Zakoniku o krivičnom postupku (dalje: ZKP), nego u Zakonu o parničnom postupku (dalje: ZPP), i podobnije su da obezbede nepristrasnost, pa je zato izvršeno upućivanje na njih, a određena je nadležnost za odlučivanje o izuzeću.

Član 22: Ove odredbe bi mogle biti sporne sa stanovišta samostalnosti i nezavisnosti Komisije. Sa druge strane, u nedavnoj prošlosti je bilo, a i danas ima loših iskustava sa tzv. nezavisnim i samostalnim telima koje, ni u opštem smislu, niko nije kontrolisao, kao što su Visoki savet sudstva i Državno veće tužilaca. Pokušano je da se samostalnost i nezavisnost, koliko je moguće obezbede, uvođenjem ovlašćenog predlagača u sistem kontrole – između Narodne skupštine i Komisije. Odluka koju treba doneti je pre politička nego pravna. Otuda i alternativa uz ovaj član.

III POSTUPAK

Načela postupka

Članovi 23 – 29: U ovom odeljku uređena su procesna načela koja se odnose na otpočinjanje, razvoj i okončanje postupka pred Komisijom. Preovlađuje krivično-procesni pristup u njihovom definisanju (naročito kad je reč o istražnom načelu i o kontradiktornom raspravljanju), ali ima uticaja načela tipičnih za građanske sudske postupke i postupke prilagođene zaštiti ljudskih prava. Pitanja za procenu jesu: da li su uravnoteženo postavljena, da li su dovoljno detaljna i da li treba urediti i načelo iz koga bi se videla mogućnost uticaja pokretača postupka na tok postupka (npr. povlačenje pritužbe, preinačenje prvobitne pritužbe). Moglo bi se tvrditi da bi pitanje uticaja

pokretača na tok postupka trebalo prepustiti praksi Komisije. U svakom slučaju „tvrda“ zakonska rešenja ne bi bila za preporuku.

Prethodno pitanje

Članovi 30. i 31: U čl. 30. postavljeno je standardno pravilo iz Zakona o parničnom postupku o ovlašćenje tela koje postupa i odlučuje da prethodno pitanje samo rešava, uz modifikaciju da se, sa veća, nadležnost može preneti na plenarnu sednicu, što je dobro za ujednačavanje prakse. Odredbe čl. 31. odudaraju od standardnih rešenja o vezanosti tela koje postupa i odlučuje nekom drugom odlukom o prethodnom pitanju, kao o glavnom, zato što se u okviru predmeta ovog zakona upravo radi o indicijama da pojedine isprave nisu verodostojne i nisu istinite, pa se ne mogu smatrati obavezujućim rešenjem prethodnog pitanja.

Tok postupka

Član 32: Pokretanje postupka je rezultat nužne kombinacije dispozicije i oficijelnosti. Po redovnom toku stvari treba očekivati da postupak pokrenu određeni srodnici nestalog deteta. Takođe, redovno, Komisija najviše informacija može steći od tih lica, jer je pretpostavka da su oni započinjali ili inicirali razne vrste postupaka koji nisu doveli do pouzdanog rezultata. Zbog toga je sadržina pritužbe relativno detaljno utvrđena, ali, ipak, nije formalizovana, poput npr. tužbe ili optužnog akta. Ostavljena je mogućnost da i drugi (dalji) srodnici upute Komisiji inicijativu, a ona tada odlučuje hoće li pokrenuti postupak ili ne. Najzad, ostavljena je mogućnost pokretanja postupka po oficijelnom principu. Uzeto zajedno, ovaj model najviše odgovara ideji o pokretanju vanparničnog postupka u Srbiji i u regionu. Nepotpunost inicijalnog akta kojim se pokreće postupak ne sme biti prepreka za postupanje Komisije, zbog čega je uneseno pravilo o obavezi poučavanja lica koje pokreće postupak, bez obzira da li ima punomoćnika ili ne.

Član 33: Odredba sadrži definisanje subjekata postupka u procesnom smislu reči. Pored pokretača, obavezni učesnici su državni organi: javni tužilac, organ starateljstva i Republički javni pravobranilac. Javni tužilac, kao obavezni učesnik treba da ima ulogu onog ko će ocenjivati da li iza „nestajanja“ dece eventualno stoje kriminalne radnje, organizovane ili individualne i da olakša komunikaciju Komisije i nadležnog tužilaštva. Organ starateljstva treba da pomogne primeni načela najboljeg interesa deteta, a Republički javni pravobranilac, najpre ima ulogu da zastupa imovinske interese države u delovima postupka koji se odnose na dosuđivanje pravične naknade.

Članovi 34 – 39: Odredbe se odnose na vremenski razvoj postupka. On je koncipiran kombinacijom osnovnih pravila krivične i građanske procedure. Podeljen je na prethodni i na glavni postupak. Ako se donese odluka da se formira PJ MUP, u prethodnom postupku će preovlađivati elementi istrage koju vodi specijalizovana policija pod potpunom kontrolom centralnog tela – Komisije. U suprotnom, Komisija će istražne

radnje sprovoditi, u najvećoj meri preko stručne službe i veća na ročištima, uz elemente građansko-procesnog manira, bitno korigovanog istražnim načelom i aktivnom ulogom članova veća. Oba modela su, teorijski gledano, jednako prihvatljiva. Otvoreno je pitanje kakvi bi bili praktični rezultati oba.

Član 40: Povodom radnji dostavljanja pismena upućeno je na pravila opšteg upravnog postupka kao relativno jednostavna i efikasna, u odnosu na druge procesne zakone.

Član 41: Komisija mora biti opremljena uređajima za audio snimanje – diktiranje zapisnika smanjuje autentičnost i oduzima vreme. Ipak, audio snimci moraju, radi upotrebe pravnih sredstava biti fiksirani u pisanom obliku. Odredbe o potpisivanju ili odbijanju potpisivanja zapisnika imaju standardni karakter.

Član 42: Odredbe jesu primena načela kontradiktornosti: svakom učesniku u postupku se mora omogućiti razgledanje spisa, a ovde i preslušavanje audio zapisa i njihovo presnimavanje. Odredbe o troškovima odražavaju realnost finansijske opskrbljenosti pravosudnih i para-pravosudnih organa i tela.

IV DOKAZIVANJE

Izvođenje dokaza

Članovi 43. i 44: Prva odredba ima uglavnom tehnički karakter, a druga nabraja dokazna sredstva, među kojima su neka nova ili adaptirana već postojeća u pravnom poretku Srbije. Neka od njih zahtevaju opširnija objašnjenja u daljem tekstu.

Član 45: Pored isprava, upotrebljena je i reč “dokumenti“, zato što ni u zakonodavstvu, a ni u pravnoj teoriji nema saglasnosti o pojmu isprave – u primeni su šire i uže definicije. Pravilo o pretpostavci jače dokazne snage javne isprave izostalo je iz ovog teksta namerno i svesno – upravo zato što podaci iz Izveštaja anketnog odbora Narodne skupštine, iz izveštaja Zaštitnika građana, kao i iskustva roditelja, pokazuju da se nekim javnim ispravama, naročito upisima u matične knjige i vođenju medicinske dokumentacije, ne može pokloniti vera, koja bi inače trebalo da bude uobičajena za javne isprave.

Član 46: Pored uviđaja, kao standardnog dokaznog sredstva, predviđen je uvid, kao prelazni oblik između izvođenja dokaza ispravama i uviđaja. Uvid treba da omogući pojednostavljeni pristup Komisije, njenih radnih tela i stručne službe nizovima isprava, zapravo knjigama – od medicinskih do matičnih, njihovoj klasifikaciji, proveru vremena i načina upisa, objašnjenjima „preskakanja“ upisa sa stanovišta datuma. Uviđaj, pored uobičajene, ima i novu ulogu – jedna od važnih je provera tvrdnji da su neki delovi relevantne dokumentacije uništeni, nestali ili oštećeni, navodno ne svesno, već usled

više sile. Ako Komisija ne stekne uverenje o načinu nestajanja delova dokumentacije, o tome obaveštava Narodnu skupštinu, koja treba da izvrši pritisak radi utvrđivanja stvarne sudbine dokumenata. Pribavljanje i razgledanje predmeta i dokumenata putem uvida i uviđaja je fleksibilno – radnje se mogu poveriti i za očekivanje je da to bude praksa – stručnoj službi Komisije.

Član 47: Odredbe o svedoku redigovane su tako da pojačaju njegovu pravnu odgovornost. Svedok je nezamenjivo dokazno sredstvo, za razliku od, na primer, svedoka stručnjaka i veštaka. Predviđene su dve bitne novine: (1) napor da se oceni da li je iskaz svedoka istinit, uz istovremenu obavezu Komisije da, ako posumnja u istinitost, već u toku postupka podnese krivičnu prijavu zbog davanja lažnog iskaza, što bi bio dodatni zakonski pritisak na svedoka da ipak posvedoči istinito; (2) drugi oblik zakonskog pritiska jeste ovlašćenje Komisije da, ako svedok neopravdano odbije da da iskaz ili ako Komisija stekne uverenje da je iskaz neistinit, stavi u izgled svedoku da će njegovo ime i prezime biti javno objavljeni, kao ime lica koje je povezano sa nestankom dece, a o tome odbija da se izjasni uopšte ili se ne izjašnjava istinito; ovakva konstrukcija je rezultat korišćenja iskustava jednog oblika tzv. tranzicione pravde, najviše Komisije iz istinu i pomirenje iz Južne Afrike i *hearing-a* američkog prava; naime, za neke radnje svedoka (davanje lažnog iskaza) moguće je zapretiti krivičnim progonom i taj progon sprovesti; za događaje iz prošlosti – sumnjiva smrt deteta – pretnja krivičnim progonom ne bi imala efekta, ako ima indicija da je nastupila zastarelost; efekat na koji se ovde računa jeste pretnja nekom vrstom javne sramote, a ne vidi se nešto drugo, osim krivičnog progona koji je pravno nemoguć, što bi uticalo na svedoka da ipak da istinit iskaz. Odredbe o načinu saslušanja svedoka, postavljanju i pitanja i slične, standardne su.

Član 48: Svedok pokajnik je donekle zasnovan na krivično-pravnom konceptu svedoka saradnika. Naziv je izmenjen da bi se procesno i po položaju razlikovao od svedoka saradnika, premda, ako dođe do krivičnog postupka, ovaj svedok može da se preobrazi u svedoka saradnika, pod uslovima iz ZKP. I ovde, kao i kod svedoka, uređene su slične metode pritiska, koje bi trebalo da obezbede, najpre, davanje iskaza, a potom i istinit iskaz. Ono što ga razlikuje od običnog svedoka, jeste mogućnost da se u krivičnom postupku (ako nisu istekli rokovi zastarelosti), pojavi kao svedok saradnik, sa pravnim prednostima koje taj položaj nosi.

Članovi 49. do 51: Uloga svedoka stručnjaka zamišljena je tako da prikaže da li su u praksi u određenim vremenskim razdobljima, poštovana zakonska i podzakonska pravila u pogledu procedura vođenja medicinskih dokumenata i medicinske evidencije, sahranjivanja novorođene dece, dodeljivanja JMBG, vođenja matičnih knjiga i upisa u njih. Ovaj svedok nije veštak, jer ne mora poznavati pravila van-pravničkih profesija. On treba da objasni u kojim tačkama se odstupalo od zakonskih i podzakonskih pravila, zbog čega je takva praksa odstupanja ustanovljena, koji upisi ili načini vođenja

dokumentacije ili evidencije bi mogli sadržavati kriminalna obeležja i slično. Da je odstupanja prakse od prava bilo, svedoče izveštaji Anketnog odbora. Zaštitnika građana i presuda ESLJP u slučaju *Jovanović protiv Srbije*. Treba očekivati da se ustalila praksa da svedok stručnjak da svoj iskaz na plenarnoj sednici i da se na osnovu tog iskaza formiraju tipovi odstupanja. Ovim bi se doprinosilo ekonomičnosti postupka i ujednačavanju prakse veća. I kad je o ovom svedoku reč, predviđene su meze zakonskog pritiska da bi se došlo do istinitog iskaza.

Član 52. do 56: Izvođenje dokaza veštačenjem preuzeto je u osnovu iz ZKP i prilagođeno postupku istraživanja nestale dece. To važi za obaveze veštaka, tehniku veštačenja, uputstvo Komisije. Jedino pravilo kojim se teret dokazivanja prebacuje na podnosioce pritužbe jeste neosnovano odbijanje uzimanja bioloških uzoraka radi DNK analize. Iz daljeg teksta obrazloženja će se videti da teret dokazivanja, izuzev ovog slučaja, pada na samu Komisiju. Drugačije je kada lice koje se može kvalifikovati kao „nestalo dete“ obije uzimanje bioloških uzoraka, a poseban pravni režim je predviđen ako je to lice, u momentu vođenja postupka maloletno, pa lica koja su po zakonu ili odluci nadležnog organa, njegovi roditelji, usvojioci ili staraoci, odbiju da daju pristanak na uzimanje bioloških uzoraka.

Članovi 57 – 59: Ove odredbe uglavnom upućuju na primenu pravila krivičnog prava, izuzev kad je reč o saslušanju učesnika, za koje je primerenije prihvatiti upućivanje na parnični postupak.

Načela dokazivanja

Članovi 60 – 62: Odredbe ovog odeljka razrađuju neka od već uređenih procesnih načela: kontradiktornost – kad je reč o pravu svakog učesnika da se izjasni o činjenici koja je predmet dokazivanja, što je neophodno urediti kao posebno pravilo; slobodna, a ne zakonom vezana ocena dokaza, kao posledica samostalnosti i nezavisnosti Komisije. Među pravilima načelnog karaktera sadržano je i pravilo o teretu dokazivanja. Činjenice od značaja za sudbinu nestale dece (smrt, nestalost, dalji život) moraju biti utvrđene sa najvišim stepenom uverenja koji je primenjiv u sudskim i drugim srodnim postupcima – uverenjem koje isključuje razumnu sumnju (videti objašnjenja uz čl. 2). Dakle, nema odbijanja zahteva predlagača ako se došlo samo do verovatnoće. Odluke koje Komisija tada donosi definisane su u čl. 72. Ako se ne stekne dovoljan stepen uverenja, Komisija ne može doneti konačnu, već samo privremenu odluku, a postupak koji je privremeno zaključen privremenom odlukom uvek se može nastaviti bez formalnosti. Kao što je rečeno, jedini slučaj primene pravila o teretu dokazivanja vezan je za neopravdano odbijanje davanja biološkog materijala pokretača postupka.

Obaveza organa javne vlasti i drugih lica da dostavljaju podatke Komisiji i da obavljaju određene radnje

Član 63: Saradnja trećih subjekata sa Komisijom je uslov za njen rad. Obaveza koja je predviđena je uglavnom standardna i sreće se u drugim propisima procesnog karaktera. Mogućnost Komisije da se obrati Narodnoj skupštini trebalo bi da utiče na treće subjekte da pruže stvarnu i blagovremenu pomoć.

Članovi 64 – 67: Odredbama su uređene uglavnom prinudne mere, kojima se, pod određenim uslovima zadire u privatni život određenih lica, na način uobičajen za procesuiranje organizovanih kriminalnih radnji. Preuzete su odredbe ZKP. Tekst koji upućuje na članove 53 – 60, ne treba da ostane u zakonskom tekstu. Njihov smisao je da se čitalac detaljnije uputi u sadržinu tih mera. Za slučaj da se ne postupi po molbi ili zahtevu Komisije, propisano je ponovo obraćanje Komisije Narodnoj skupštini, ali i mogućnost objavljivanja imena odgovornih lica u organizacijama i organima koji su odbili da pruže pomoć.

V ODLUKE I PRAVNA SREDSTVA

Član 68: Dve su vrste odluke koje može da donese bilo koje radno telo komisije. Što se tiče odluke koja nosi naziv „zaključak“, iako u osnovi ima meritorni karakter, videti obrazloženje uz čl. 2. tač. 8.

Zaključak

Članovi 69 – 72: Zaključkom se meritorno utvrđuje sudbina nestale dece. Ova grupa odredaba delimično ima standardni karakter, kad je reč o obliku i sastavnim delovima. Međutim, umesto izreke, centralni deo zaključka jeste izveštaj, koji ima deklarativni karakter. Ne može se upotrebiti reč „izreka“, ne samo zato što zaključak nema svojstvo materijalne pravnosnažnosti (videti objašnjenje uz čl. 2. tač. 8), već i zato što se u izveštaju iznose uglavnom faktička, tj. činjenična pitanja koja je Komisija utvrdila. Kad bitne činjenice ne može utvrditi sa stepenom uverenja koje isključuje razumnu sumnju, Komisija donosi privremeni zaključak, otvarajući mogućnost da se postupak jednostavno nastavi, što se vidi iz čl. 73. st. 4.

Član 73. i 74: Odredbe uređuju neformalno ponovno otvaranje postupka, na način koji podseća na ponavljanje postupka, ali to zapravo nije, budući da je ponavljanje postupka ograničeno samo na određene razloge, budući da je vanredni pravni lek i budući da je za ponavljanje postupka u procesnim zakonima uglavnom predviđena stroga dokazna forma. Takođe, subjektivni rok za ponovno otvaranje postupka nije propisan, a uređen je relativno dug objektivni rok, posle čijeg isteka bi otvaranje postupka imalo veoma malo smisla.

Član 75: Pored standardnih pravila o donošenju i objavljivanju odluke, u ovom članu su sadržana i specifična pravila o obelodanjivanju imena „nekooperativnih“ svedoka, svedoka pokajnika, svedoka stručnjaka i veštaka koji nisu pomogli u istraživanju nestalosti dece ili u utvrđivanju njihove smrti.

Član 76: Jedino pravno sredstvo protiv zaključka jeste ustavna žalba Ustavnom sudu Srbije (ponovno otvaranje postupka je samo prividno pravno sredstvo). Ustavna žalba se može podneti ne samo zbog daljeg produbljavanja povrede ljudskog prava na porodični život, već i zato što nije isključeno da Komisija izvrši nove povrede (na primer, diskriminaciju učesnika u postupku, povredu ravnopravnosti, povrede prava na pravično suđenje. Treba podsetiti da je u čl. 29. st. 1. predviđena mogućnost podnošenja ustavne žalbe i pre donošenja zaključka, usled povrede prava na odlučivanje u razumnom roku.

Rešenje

Članovi 77 – 83: Rešenjem se odlučuje o svim pitanjima o kojima se ne odlučuje zaključkom. Najvažnije među rešenjima jeste odluka Komisije o pravičnoj naknadi – zato što je dosuđivanje pravične naknade jedan od zadataka koji je Republici Srbiji izričito stavljen u dužnost presudom Jovanović protiv Srbije. Budući da je zahtev za pravičnu naknadu imovinsko-pravni zahtev kondemnatornog karaktera, odredbe su sačinjene po uzoru na parnični postupak. Osim procesnih, među ovim odredbama ima i materijalnopravnih, koje definišu parametre da određivanje visine pravične naknade ne samo prema domaćim, već i prema standardima Saveta Evrope (preko ESLJP i tumačenja EK), na osnovu gore već citiranog čl. 18. st. 3. Ustava (videti objašnjenja uz čl. 14). Ne treba izostaviti ni mogućnost zaključenja poravnjanja, predviđenog u ZPP i u EK. Konačne odluke o pravičnoj naknadi moraju imati svojstvo izvršne isprave, inače bi ovlašćena lica (srodnici deteta) morali da vode dodatne postupke, što bi bilo ne samo nepravično, već bi značilo i izigravanje obaveze države iz presude Jovanović protiv Srbije. Posebno valja ukazati na odredbu čl. 77. st. 3. koja omogućuje dosuđivanje pravične naknade i onda kada je utvrđeno da je dete umrlo u vreme kada je smrt saopštena. „Delikt“ se sastoji u tome što su zahtevi i obraćanja srodnika bivali neosnovano ignorisani. Inspiracija ovog rešenja leži u citiranju jednog od vodećih slučajeva povrede prava na porodični život iz presude Varnava protiv Turske, u presudi Jovanović protiv Srbije: „... ali može da nastane kada organi ne odgovore na zahtev rođaka za informacijama ili se na njihovom putu ispreče prepreke, ostavljajući im da snose glavni udar napora da se otkriju neke činjenice, što se može smatrati iskazivanjem flagrantnog, trajnog i bezosećajnog zanemarivanja obaveze da se utvrdi gde je i kakva je sudbina nestalog lica.“ Budući da je adresat pravične naknade država, među odredbama o rešenju o pravičnoj naknadi, morala se naći i ona koja derogira pravila iz ZPP o povlašćenom položaju Republike Srbije kao tužene u parničnom postupku, kao i ona koja uskraćuje državi pravo na prigovor zastarelosti, jer taj prigovor nije uvažio ni ESLJP, a povreda prava na porodični život ima trajni karakter i nije

svršena u vreme vođenja postupka. Stoga, derogiranje zastarelosti nema retroaktivni karakter, jer stanje povrede traje u vreme vođenja postupka. Budući da odluke o pravičnoj naknadi uvek donosi veće, prigovor, kao osnovno pravno sredstvo, podnosi se plenarnoj sednici. Iako nije u pitanju čisto devolutivno pravno sredstvo, ono je delotvorno u smislu čl. 13. EK.

VII MERE OBEZBEĐENJA

Članovi 84 – 88: Videti objašnjenja uz čl. 2. tač. 9. Za diskusiju je da li su u ovom odeljku obuhvaćene sve poželjne mere obezbeđenja.

VIII ODREDBE OD KAZNENOG I DISCIPLINSKOG ZNAČAJA

Članovi 89. i 90: Ovaj model zakonskog teksta ne sadrži kaznene odredbe u uobičajenom smislu reči, tj. nema propisivanja posebnih prekršaja niti krivičnih dela. Ideja je u tome da se inicira krivični progon vezan za krivična dela protiv pravosuđa, ako ima osnova sumnje da su učinjena u toku postupka pred Komisijom i da se to čini na delotvoran način. Isto važi i za iniciranje disciplinskih postupaka protiv određenih lica ili postupaka za oduzimanje licence određenim profesionalcima.

IX PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članovi 91–96: Vreme stupanja na snagu i početak primene su morali biti razdvojeni zbog neophodnosti formiranja nadležnih tela i obezbeđivanja uslova za njihov rad. Rokovi su relativno kratki, ali, prema presudi Jovanović protiv Srbije, ovaj zakon bi morao stupiti na snagu najkasnije 9. septembra 2014, inače se Srbija izlaže ispitivanju izvršenja presude ESLJP pred Komitetom ministara Saveta Evrope. Teško je verovati da će Komitet imati razumevanja za inače spor i nedelotvoran rad legislativnog tela Srbije. Zato su rokovi morali da budu kratki. Neke pripreme radnje se mogu preduzimati u roku debate o zakonskom tekstu, ako se prihvati osnovni koncept ovog teksta o nadležnim telima celokupnog „mehanizma“. Budući da je predviđen uticaj specijalizovanih nezavisnih organa i tela (Zaštitnik građana, Poverenik za ravnopravnost, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti), među prelaznim i završnim odredbama, našla su se i pravila o pomoći koju ovi organi treba da pruže. Najzad, na postupak pred Komisijom ne treba da utiču drugi postupci koji se vode pred sudovima i drugim državnim organima – zato što je postupak pred Komisijom poseban i namenjen izvršenju međunarodne obaveze Srbije, zato što nema identiteta između postupaka pred drugim organima i postupka pred Komisijom. Jedino

ako je pred Ustavnim sudom ili pred ESLJP odlučeno o pravičnoj naknadi roditeljima ili drugim srodnicima zbog povrede prava na porodični život, treba primeniti pravilo *ne bis in idem*. To u ovom zakonu nije izrično rečeno, ali proizlazi iz ZPP i prilagođenosti rešenja o pravičnoj naknadi ovog zakonskog teksta, pravilima ZPP. Za diskusiju je da li pravilo *ne bis in idem* treba uneti u ovaj zakonski tekst.